

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA**

**Diplomová práce
Odorologie, důkazní prostředek v trestním právu**

Nikola Senetová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nikola SENETOVÁ**
Osobní číslo: **R10M0172P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Odorologie, důkazní prostředek v trestním právu**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Vysvětlení pojmu odorologie
3. Historie služební kynologie
4. Pachové stopy - původ, zdroj a vlastnosti
5. Identifikace osob podle pachu
6. Vyhledávání a zajišťování pachových stop
7. Zajištění srovnávacího materiálu
8. Dokazování v trestním právu
9. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

PORADA, Viktor. Kriminalistika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 309 s. ISBN 978-807-3800-383

STRAUS, Jiří. Kriminalistická technika: (úvod, technika, taktika). 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 431 s. ISBN 978-807-3800-529.

STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. Kriminalistická odorologie: (úvod, technika, taktika). 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 184 s. ISBN 978-807-3802-387.

RULC, Jiří a Martin KLOUBEK. Dějiny služební kynologie: historický vývoj a vznik četnické a policejní kynologie, jakož i kynologie ostatních ozbrojených sborů na území našeho státu. 1. vyd. Praha: CanisTR, 2010, 416 s. ISBN 9788090421035.

KRIMINALISTICKÝ ÚSTAV VB a VYHNÁLEK, Oldřich. Plynový chromatograf CHROM 5: (pracovní metodiky). 1. vyd. Praha: Kriminalistický ústav VB, 1986. 65 s

KRAJNÍK, Václav a Vladimír Ďurišin, Marián Kozák, František Bohrn a kol. Policajná kynológia. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2009. 576 s.

Vedoucí diplomové práce:

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce:

26. května 2014

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2015

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

JUDr. Petr Kybjic, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 16. září 2014

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni, březen 2015

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala Doc. JUDr. Františku Vaverovi, Ph.D., za pomoc při výběru tématu a za to, že mi umožnil tuto práci pod jeho odborným vedením sepsat.

Obsah

1. Úvod	1
2. Historie služební kynologie	4
2.1. Historie na československém území	5
2.2. Metoda pachových konzerv	9
3. Pojem kriminalistická odorologie.....	11
4. Použití služebně pátracích psů	14
5. Pachové stopy	17
5.1. Vlivy vnějšího prostředí na pach	20
5.2. Vlastnosti pachové stopy	21
5.3. Princip pachové konzervy	22
6. Olfaktorická identifikace osob	23
6.1. Vyhledání a zajištění pachové stopy	23
6.2. Odebrání pachových stop	24
6.3. Odběr otisku pachové stopy	25
6.4. Odběr srovnávací pachové stopy	26
6.5. Olfaktorická komparace	28
7. Olfaktronika.....	32
7.1. Plynová chromatografie	32
7.1.1. Plynový chromatograf	33
7.2. Hmotnostní spektrometrie.....	33
7.2.1. Postup hmotnostní spektrometrie	34
7.3. Elektronický nos	34
7.4. Závěrem	35
8. Pachové stopy jako důkazní prostředek	36
8.1. Základní pojmy	37
8.2. Kriminalistická olfaktorika jako důkazní prostředek.....	38
8.3. Dělení důkazů	40
8.3.1. Důkaz přímý a nepřímý	40
8.3.2. Důkazy usvědčující a ospravedlňující	41
8.3.3. Důkazy původní a odvozené.....	41
8.3.4. Důkazy objektivní a subjektivní	41
8.3.5. Důkazy věcné, osobní a listinné	42
8.4. Dokazování	42
8.5. Odborné vyjádření.....	46

8.6.	Svědecké výpovědi	47
8.7.	Protiargumenty	48
9.	Judikatura	51
9.1.	Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky	52
9.2.	Nálezy Ústavního soudu České republiky	53
10.	Závěr	60
	Resumé	62
	Seznam použité literatury a pramenů.....	63
	Přílohy.....	68

1. Úvod

Tato práce se zabývá problematikou odorologických stop, která je dlouhodobě sledována odbornou veřejností, jelikož speciálně vycvičení psi, mají nezanebatelné výsledky v boji s kriminalitou. Trestná činnost byla, je a bude páchána. Pachatele těchto skutků vede k páchání trestné činnosti nespočet důvodů. Zakladatel francouzské kriminalistiky dr. Edmond Locard prý řekl: „*Každá činnost pachatele na místě činu zanechá stopu. Pachatel vždy něco přidá a vždy něco odnese, takže jde jen o to důkazy nalézt a podrobit je zkoumání založenému na znalosti nejnovějších poznatků přírodních věd.*“¹ Jakákoliv přítomnost člověka na určitém místě, znamená pro toto místo způsobení změny, která může být pouhým okem zjistitelná nebo nepatrná. Orgány činné v trestním řízení mají za práci tyto změny nalézt a vyhodnotit a pomocí těchto kriminalistických stop určit pachatele trestného činu.

Poznatky získané pomocí biologických metod identifikace osob ve většině případů nejsou použity jako přímé důkazy k usvědčení osob, ale pouze jako nepřímé či podpůrné důkazy, proto jsou často tím posledním dílkem skládačky, který umožní potrestat pachatele.

Cílem této práce je popsat metodu kriminalistické techniky používané k individuální pachové identifikaci osob v souvislosti s trestním řízením. A to počátkem snímání vzorků stop, srovnávacích pachových stop, srovnání pachových konzerv, která má pomoci k identifikaci osob, a následně využití odorologických stop jako důkazu v trestním řízení.

Práce se snaží seznámit čtenáře s právní úpravou de lege lata, s jejími problémy či nedostatky a s mnohými názory de lege ferenda, které jsou prezentovány odborníky z oboru kriminalistiky, kteří spadají do oblasti kriminalistické odorologie a forenzních disciplín, a procesního práva trestního v diskuzích, které se vedou na toto téma v odborných publikacích.

Práce je rozdělena do osmi hlavních kapitol, které mapují odorologii od jejího vzniku po dnešní využívání v trestním právu procesním.

Teoretická část objasňuje pojem a podstatu odorologie, vědeckého oboru kriminalistické techniky, která je založena na využívání speciálně vycvičených psů ke speciálním pachovým pracím.

¹ KLOUBEK, Martin a NOVÁK, Petr. Metoda pachové identifikace prostřednictvím speciálně vycvičeného psa, aktuální stav a prognóza. *Kriminalistika*, 2005, 38 (1), 58-64 s. ISSN 1210-9150.

Praktická část se zabývá popisem postupu při vyhledávání a zajišťování pachových stop na místě činu, zajištění srovnávací pachové stopy, jejich využití jako důkazu před soudem, právní problémy spjaté s pachovými stopami a jako poslední rozbor judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu ČR.

První kapitola se zabývá historií služební kynologie a odorologie převážně na československém území a poté počátky využívání pachových konzerv.

Druhá kapitola je zaměřena na pojem kriminalistické odorologie, kam ji zařadit zda do oboru kriminalistické taktiky či techniky, její rozdělení na metodu olfaktorickou a olfaktorickou, jaké jsou hlavní úkoly a cíle této metody.

Třetí kapitola se zabývá použitím služebně pátracích psů a jejich uplatněním pro Policii České republiky.

Čtvrtá kapitola vysvětluje pojem pachové stopy, co je to vůbec pach a kde se bere. Tato kapitola je převážně zaměřena na pachy vylučované člověkem, jaké jsou vlastnosti pachových látek a stop, jaké pachy jsou nejdůležitější z odorologického hlediska, jaký je vliv vnějšího prostředí na pach, co mu prospívá a co ne, a co je principem pachové konzervy.

Pátá kapitola je zaměřena na olfaktorickou identifikaci osob, která se zabývá metodou subjektivní identifikace pachů sloužící k individuální identifikaci osob. Tato kapitola popisuje vyhledávání a zajišťování vzorku pachové stopy, odebrání vzorku pachové stopy a srovnávací pachové stopy, a jejich komparací.

Šestá kapitola je určena olfaktorice, což je zkoumání pachů pomocí přístrojů. Zde se seznámíme s plynovou chromatografií, hmotnostní spektrometrií a elektronickým nosem.

Sedmá kapitola upravuje pachové stopy jako důkazní prostředek, zde rozeberu základní pojmy, dělení důkazů z pohledu kriminalistické odorologie, využitím kriminalistické olfaktoriky jako důkazního prostředku, co je to odborné vyjádření a jak souvisí s metodou pachové identifikace, jaké svědecké výpovědi se provádí při dokazování před soudem a jaké jsou protiargumenty k využití pachové stopy jako důkazního prostředku.

Osmá kapitola je zaměřena na judikaturu Nejvyššího a Ústavního soudu České republiky, kde jsou stěžejní rozhodnutí k problematice kriminalistické odorologie.

V diplomové práci specifikuji její zadání, kdy spojím tři původně samostatné zásady „Identifikace osob podle pachu“, „Vyhledávání a zajišťování pachových stop“ a „Zajištění srovnávacího materiálu“ do jedné kapitoly s názvem „Olfaktorická

ká identifikace osob“. Tento krok považuji za nutný, především k logickému uspořádání práce. V tomto případě jde pouze o formální změnu, jelikož po obsahové stránce budou všechny zásady naplněny. Dále v práci přibudou další kapitoly s názvem „Použití služebně pátracích psů“, „Olfaktronika“ a „Judikatura“.

Při vytváření práce využiji metodu sběru dat, analýzy a komparace shromážděných pramenů a literatury. Výsledná zjištění roztřídím a syntetizuji do podoby diplomové práce.

Nejdříve využiji sběr dat, který je základní metodou pro shromáždění všech relevantních informací, k tomu využiji odborné publikace, články a judikaturu, ze kterých vyberu důležité poznatky k tomuto tématu. Tato metoda bude zastoupena v celé práci.

Analýza a syntéza jsou metody, které rozloží zkoumanou oblast a poté jej opět složí v celek. Analýza rozlišuje zkoumanou oblast na jednotlivé části, odděluje podstatné od nepodstatného, vede složitější k jednoduššímu, od mnohosti k jednotě. Syntéza spojí části v celek, dodá jednotě konkrétnost, doplňuje analýzu a vytváří s ní nedílný celek.

2. Historie služební kynologie

Kdy se stal pes „přítelem“ člověka nemůžeme s přesností určit, jelikož žádné písemné záznamy v této době neexistovaly. Má se za to, že se divoký pes v pravěku začal zdržovat poblíž lidských obydlí, kde se živil zbytky lidské potravy. Člověk si toho všimnul a postupně docházelo ke zdomácnění psa. Člověk v této době byl hlavně lovcem a pes se svým výborným sluchem, hbitými pohyby a dokonalým čichem byl ideálním partnerem při vyhledání a zabití kořisti, díky jeho vrozené dravosti a náklonnosti k lovu. Později, kdy došlo k chovu dobytka a obdělávání půdy, došlo také k rozdělení psích plemen na dvě hlavní skupiny pes pastevecký a pes lovecký.²

Během let, jak se začínaly vyvíjet národy, se psům dostávalo úcty a byla jim prokazována čest. Mezi tyto národy patří starý Egypt, Řím, Řecko, Etiopie, Indie, Persie a další. Některé národy korunovaly svého psího krále, u jiných pes doprovázel mrtvé do podsvětí.³

Kriminalistická odorologie se vyvinula ze služební kynologie a ta je také její nedílnou součástí. Mezi nejstarší zmínky použití psa při stopování patří článek ROMANES, GJ. Experiments on the sense of smell in dogs ze dne 16. prosince 1886. Autor článku použil svého teriéra v parku při státním svátku, kdy tam bylo nejvíce lidí, aby ho našel poté, co ho nechal na jiném místě a pomocí různých kliček mu zmizel, i přes to, že se v parku nacházelo mnoho lidí a mnoho pachů, teriér bez omylu svého pána našel.⁴

V období habsburské monarchie se začíná využívat psů a jejich psovodů. Nejvíce byli využíváni při střežení státních hranic. V průběhu 19. století byly schopnosti psů využívány v armádě k vyhledávání zraněných či mrtvých osob, strážní službě, pronásledování osob či jako poslové.⁵

² RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 15, 39. ISBN 9788090421080.

Jurka, František. *Policejní pes jako pomocník bezpečnostních orgánů*. Kroměříž: J. Gusek, 1924, s. 3

³ RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 15-16. ISBN 9788090421080.

⁴ MacmillanPublishers Limited. *Nature.com* [online]. Basingstoke (UK): MacmillanPublishers Limited, [cit. 26. 11. 2014]. ROMANES, George J., *Experiments on the Sense of Smell in Dogs*. Dostupné na: <<http://www.nature.com/nature/journal/v36/n925/abs/036273a0.html>>.

⁵ RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 27. ISBN 9788090421080.

Využití obecné odorologie (vznik a vlastnosti pachu), či osmologie (nauka o fyziologii vnímání pachu čichovým ústrojím živého organismu) jako plnohodnotného důkazního prostředku se začalo využívat až v 80. letech 20. století.⁶

Základy novodobé kynologie byly položeny na území Německa kolem roku 1800, kdy byli psi používáni pro policejní službu za účelem obrany jednočlenné hlídky policejní stráže či četnictva, a také za účelem pronásledování pachatele po tzv. „horké pachové stopě“. Na přelomu 19. a 20. století začaly evropské bezpečnostní sbory vytvářet standardní metodiku výchovy a výcviku policejních psů, kteří byli specializováni přímo na pachové stopy.⁷ V roce 1903 bylo založeno Státní výchovné středisko pro policejní psy v Grünheide u Berlína.⁸

Na našem území pochází první zmínky o služební kynologii z prvního desetiletí dvacátého století. Až v roce 1909 povolilo Rakouské ministerstvo zeměbrany výjimečné zavedení psů do výkonu bezpečnostní služby četnictva. V roce 1910 povolilo Ministerstvo na třech četnických stanicích použití psů k výkonu služby, a to k pátrací a bezpečnostní službě. Tito psi náleželi do majetku jejich četnických psodů. V roce 1911 byla rakouským ministrem zeměbrany vydána směrnice č. j. 382, oddělení XX. z 27. 6. 1911 nazvaná výcvik a použití služebních psů.⁹ Směrnice obsahovala pokyny k výcviku psa s požadavky na vlastnosti a schopnosti, jež musí mít vycvičený pes před zařazením do služby, a také jak si má tzv. četník – vůdce počínat před soudem k podání svědectví o práci svého psa.¹⁰

2.1. Historie na československém území

Průkopníkem československé četnické kynologie se stal podplukovník československého četnictva Theodor Rotter, který využíval německého ovčáka k pátrání po tzv. horké stopě. V roce 1909 koupil Rotter dva ovčácké psy pro bezpečnostní službu c. k. Četnictva v Čechách a také později nechal vybudovat účelně psinec pro výcvik policejních psů na dvoře kasáren v Kladně.¹¹ V roce 1915 byl zřízen státní psinec v Písku, který byl veden rytmistrem Rotterem. V tomto psinci

⁶ STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 10. ISBN 9788073802387.

⁷ STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 11. ISBN 9788073802387.

⁸ RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 30. ISBN 9788090421080.

⁹ STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 12. ISBN 9788073802387.

¹⁰ RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 36. ISBN 9788090421080.

¹¹ RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 30-31. ISBN 9788090421080.

probíhaly kurzy pro vůdce služebních psů a jejich psy. Také se zde odchovávali další vhodní psi pro službu. V roce 1917 bylo Rotterem doporučeno zařazovat policejní psy na stanice, kde se křížily železniční tratě, jelikož odtud byla rychlá přeprava psa na místo činu. První světová válka znemožnila vývoj instituce policejních psů a po první světové válce byla tato instituce zrušena a státní psinec v Písku byl také zrušen.¹²

Ve 20. letech 20. století po založení Československé republiky začali jednotliví četníci zasílat na Ministerstvo vnitra žádosti o povolení mít služebního psa a brát ho s sebou do služby. Žádostem bylo vyhověno, pokud psi složili odbornou zkoušku před komisí.¹³

Dne 27. 11. 1921 se na cvičišti v Praze na Pankráci za pomoci Klubu pěstitelů policejních a ušlechtilých psů uskutečnily první zkoušky policejních psů československého četnictva.¹⁴ Z podnětu Klubu pěstitelů policejních a ušlechtilých psů byl výnosem Ministerstva vnitra č. 2427/13, ze dne 12. ledna 1922, pro výcvik policejních psů československého četnictva, přijat Zkušební řád pro výcvik policejních psů, který obsahoval u hlavní zkoušky:

- a) cviky poslušnosti,
- b) cviky obratnosti (zkoušeny v předběžných zkouškách),
- c) výkony s mužem,
- d) výkony nosem.

V roce 1922 vznikl v Nových Hradech psinec a už v roce 1923 zde proběhl první kurz pro výcvik služebních psů a jejich vůdců. V roce 1925 byl v obci Pyšely u Prahy vybudován Ústav pro chov a výcvik policejních psů. Sem byl přemístěn psinec z Nových Hradů. Prováděl se zde výcvik psů a jejich vůdců všech tehdejších bezpečnostních sborů.¹⁵ Ústav v Pyšelicích byl podřízen „Skupině řídicí chov, výcvik a používání služebních psů“. Tato skupina patřila pod Četnické pátrací oddělení,

¹² Cz-pes.cz. Cz-pes.cz [online]. Praha: Cz-pes.cz, poslední aktualizace 8. 3. 2001[cit. 29. 11. 2014]. Oddíl, Kynologická literatura - Kynologie ve službách ozbrojených sborů v České republice. Část, *Historie vzniku služební kynologie*. KRANÁTOVÁ, Michela. Dostupné na: <<http://www.cz-pes.cz/literatura-sl-kynologie-1.php>>.

RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 67. ISBN 9788090421080.

¹³ Cz-pes.cz. Cz-pes.cz [online]. Praha: Cz-pes.cz, poslední aktualizace 8. 3. 2001[cit. 29. 11. 2014]. Oddíl, Kynologická literatura - Kynologie ve službách ozbrojených sborů v České republice. Část, *Historie vzniku služební kynologie*. KRANÁTOVÁ, Michela. Dostupné na: <<http://www.cz-pes.cz/literatura-sl-kynologie-1.php>>.

¹⁴ RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 70. ISBN 9788090421080

¹⁵ STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 15. ISBN 9788073802387.

kteře bylo zřizeno 17. března 1922 výnosem Ministerstva vnitra č. 9668/13 u Poznávacího úřadu Policejního ředitelství v Praze.¹⁶ V těchto letech byl přijat zákon č. 28/1928 Sb., zákon, jímž se doplňují a mění zákony o četnictvu a o sborech stráže bezpečnosti. V tomto zákoně byl pes označen za zbraň, proto mohl být použit jako zbraň útočná nebo obranná, ale platily pro použití psa zákonné podmínky, kdy osoba, která měla být zadržena, musela být upozorněna před použitím psa na možné následky.¹⁷

Důležitým mezníkem ve vývoji odorologie byl rok 1928, kdy výnosem Ministerstva vnitra č. 4086/13 z 19. ledna 1928 vzniklo Ústřední četnické pátrací oddělení (dále jen ÚČPO), které bylo přímo podřízeno Ministerstvu vnitra. ÚČPO organizovalo výcvik a chov služebních psů. Součástí ÚČPO se stal i ústav v Pyšelicích.¹⁸

Ke dni 1. 1. 1928 byly zřizeny četnické pátrací stanice v sídlech krajských soudů. Před rokem 1928 byly zřizovány tam, kde se počítalo se zvýšeným ohrožením bezpečnostních poměrů. O založení rozhodovalo místní zemské četnické velitelství. Od roku 1929 byl psovod se služebním psem zahrnut do systematizovaného stavu četnických pátracích stanic.¹⁹

V této době se používala pachová rekognice (znovupoznání). Pes byl po načichání doličné věci (věc, kterou pachatel ztratil, či zanechal na trase útěku) naveden na řadu nezúčastněných osob, mezi kterými byla i podezřelá osoba, ta si místo sama zvolila. Služební pes osobu, která měla stejný pach jako doličný předmět „vyšťekal“ nebo u ní zalehl.²⁰ V dnešní době tato metoda již není používána, používá se pouze metoda pachových konzerv.

V době protektorátu Čechy a Morava došlo k útlumu odorologie. V roce 1939 převzalo instituci služebních psů Četnictvo Protektorátu Čechy a Morava.

Po roce 1945 se využívání služebních psů ozbrojenými složkami obnovilo. Na počátku 50. let dr. Vilém Eis dále rozvíjel metody využití pachových konzerv.

¹⁶ RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 77. ISBN 9788090421080.

¹⁷ RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 95, 99-100. ISBN 9788090421080.

¹⁸ STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 15. ISBN 9788073802387.

¹⁹ Cz-pes.cz. *Cz-pes.cz* [online]. Praha: Cz-pes.cz, poslední aktualizace 8. 3. 2001[cit. 29. 11. 2014]. Oddíl, Kynologická literatura - Kynologie ve službách ozbrojených sborů v České republice. Část, *Historie vzniku služební kynologie*. KRANÁTOVÁ, Michela.

Dostupné na: <<http://www.cz-pes.cz/literatura-sl-kynologie-1.php>>.

²⁰ STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 16. ISBN 9788073802387.

Mezi Eisovy názory patří: zařazení tzv. „prázdného pokusu“ – do řady porovnávaných pachových konzerv není zařazen srovnávací vzorek pachu. Výsledkem by mělo být, že pes neoznačí ani jednu z porovnávaných pachových konzerv. Dále mezi jeho názory můžeme zařadit opakování pokusu stejným psem a opakování pokusu s nasazením jiného psa.²¹

V roce 1952 stát zřizuje výcvikové středisko služebních psů Býchory. Psi v tomto středisku byli vychováni pro kriminální a pořádkovou službu. V 70. a 80. letech je zaváděn nový systém výuky, vznikají nové specializace a nové formy využití služebních psů, propracovávají se pedagogicko-didaktické zásady výuky. Středisko funguje i dnes. Realizuje se zde výcvik na pachové práce, obranné práce a speciální práce. Výcvik speciálních pachových prací, jako jsou drogy, výbušniny, mrtvoly, požáry apod., převzalo v roce 2004 výcvikové středisko služebních psů Plzeň – Bílá Hora.²²

V roce 1955 je vydána Ministerstvem vnitra Směrnice o služební kynologii a o používání služebních pátracích psů v boji proti zločinnosti. Služební psi jsou využíváni:

- a) k pátrání po pachateli po pachové stopě zanechané na místě činu,
- b) k vyhledání pachatele podle pachové stopy věci či nástroje,
- c) ke ztotožnění dvou předmětů podle shodnosti pachů,
- d) ke ztotožnění osoby pachatele podle pachu zajištěného předmětu,
- e) k vyhledání předmětů pachatelem odhozených či ztracených,
- f) k vyhledání vystřelených nábojnic,
- g) k pátracím akcím po pohřešovaných.²³

V roce 1958 se Speciální škola pro služební psy a psovody Ministerstva vnitra začala zabývat kriminalistickou olfaktorikou, tato metoda byla vyvíjena tajně. V 70. letech byla tato metoda zkoumána a vyvíjena ve Všesvazové vědeckovyzkumné centrále Ministerstva vnitra, odkud se teoretické i praktické poznatky začaly předávat do států tehdejší Varšavské smlouvy. Směrnici č. j. VB/F-021/R-77, FMV Praha 1977 pro využívání metody pachových konzerv ve Sboru národní bezpečnosti začala být olfaktorika používána jako operativně pátrací prostředek, ale

²¹ STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 19. ISBN 9788073802387.

²² RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 161, 187-188, ISBN 9788090421080.

²³ Cz-pes.cz. *Cz-pes.cz* [online]. Praha: Cz-pes.cz, poslední aktualizace 8. 3. 2001[cit. 29. 11. 2014]. Oddíl, Kynologická literatura - Kynologie ve službách ozbrojených sborů v České republice. Část, *Historie vzniku služební kynologie*. KRANÁTOVÁ, Michela. Dostupné na: <<http://www.cz-pes.cz/literatura-sl-kynologie-1.php>>.

stále nemohla být používána jako důkaz v trestním řízení. Používá se tedy olfaktorická metoda in natura.²⁴

Po roce 1989 byla metoda individuální pachové identifikace odtajněna a nastal proces postupné kodifikace. V tomto roce v Německu už tato metoda byla uznána jako důkazní prostředek. V roce 1990 začaly legislativní práce na vytvoření Závazného pokynu policejního prezidenta k využití metody pachové identifikace. Tyto práce byly dokončeny až v roce 2002 Závazným pokynem policejního prezidenta č. 140/2002.²⁵ Zde došlo ke změně původního názvu Metoda pachových konzerv na Metodu pachové identifikace. V roce 2007 byla pachová identifikace přesunuta z oboru kriminalistické metodiky do kriminalistické techniky, a to Závazným pokynem policejního prezidenta č. 52/2007.²⁶

2.2. Metoda pachových konzerv

Olfaktorika neboli metoda pachové identifikace vychází z pachových prací v klasické kynologii a používá se k identifikaci osob nebo věcí. Spočívá v komparaci pachové stopy, která je zajištěna na místě činu a pachu ze srovnávací pachové konzervy individuálního pachu odebrané kriminalistickým technikem podezřelé osobě. Obě pachové stopy lze vzájemně porovnat a konstatovat jejich případnou individuální shodu. Ke srovnání se používají speciálně vycvičení psi, u kterých se využívá jejich krátkodobá paměť. U této metody nemá pes možnost si vybavit dlouhodobé čichové vzpomínky, tak jako kdyby byl nasazen na tzv. „horkou stopu“. Tato metoda vychází z individuálního pachu osoby, který je pro každou osobu specifický. Tento pach se zachytí na aretex (speciální tkanina) a poté se umožňuje provádět individuální identifikaci.²⁷

Mezi první případy, kdy byl využit konzervovaný pach, je případ z roku 1925 Bedřicha Krásky, který v Rajském mlýnu u Klatov spáchal trojnásobnou vraždu a na místě činu zanechal botu s ponožkou. Tato ponožka byla na radu policejní-

²⁴ STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 20-22. ISBN 9788073802387.

²⁵ STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 22. ISBN 9788073802387.

²⁶ STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 23. ISBN 9788073802387.

RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 409,. ISBN 9788090421080.

²⁷ RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 390,. ISBN 9788090421080.

ho ředitelství dána do čisté láhve s širokým hrdlem a dobře uzavřena. Bohužel k označení pachatele psem se nedostalo, jelikož Krása se ke všemu přiznal.²⁸

V praxi se u nás metoda pachových konzerv začala uplatňovat po roce 1974. Zakladatelem a propagátorem byl mjr. MVDr. Daniel Stanko, výcvik měl na starosti pprap. Václav Suchomel v areálu Městské správy VB v Tuchoměřicích u Prahy. V roce 1989 byla tato metoda Informačním věstníkem VB č. 4 ze dne 12. 6. 1989 a rozhodnutím tehdejšího náměstka ministra vnitra ČSSR ze dne 28. 2. 1989 odtajněna. Zmíněné rozhodnutí umožnilo, aby výsledky získané metodou pachových konzerv byly využity v trestním řízení.²⁹

²⁸ RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 394-395, ISBN 9788090421080.

²⁹ RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: CanisTR, 2014, s. 394-395, ISBN 9788090421080.

VITÁSEK, Vojtěch. Porovnání pachových stop metodou pachové identifikace. *Kriminalistický sborník*, 1993, 37 (11), 502-506 s.

3. Pojem kriminalistická odorologie

Kriminalistická odorologie patří k nejmladším vědeckým oborům kriminalistické techniky, která je založena na využívání speciálně vycvičených psů ke speciálním pachovým pracím. Tato metoda má více jak stoletou tradici, ale dříve patřila jako operativně pátrací prostředek do kriminalistické taktiky. V kriminalistické technice se začala používat před více jak dvaceti lety. V kriminalistické technice se využívají technické a přírodovědné metody umožňující stále dokonalejší využívání nejrůznějších druhů kriminalistických stop převážně k identifikaci objektů, které tyto stopy vytvořily. Vývoj kriminalistické odorologie není zcela ještě dokončen. Závisí na celkovém pokroku vědy a techniky do kriminalistické praxe a to pomocí aplikace jednotlivých poznatků pro specializované kriminalistické účely.³⁰

Technické metody a prostředky umožňují:

- a) úspěšně bojovat s protispolečenskými činnostmi tím, že zdokonalují provádění jednotlivých úkonů, zvyšují objektivitu práce a vytváří předpoklady pro racionální postup,
- b) dokumentaci jevů a zjištěných skutečností,
- c) vytvářet účinné překážky pachatelům trestných činů a uskutečňují opatření k jejich rychlému zjištění a dopadení,
- d) vytvářet automatizované informační systémy, které jsou schopné dle zadaných požadavků poskytnout informace pro kriminalistickou praxi,
- e) zvyšovat účinnost a spolehlivost řízení kriminalistické praxe,
- f) zkvalitňovat znaleckou a expertizní činnost,
- g) snahu trvale zkvalitnit a zefektivnit práci policie a justice.³¹

Z hlediska obecného systému věd je odorologie *oborem, jehož předmětem zkoumání je vznik, vlastnosti a složení pachu a současně také způsoby identifikace pachu.*³² Rozděluje se na dva základní způsoby identifikace pachu:

- a) olfaktorická metoda je způsob identifikace pachu prostřednictvím organoleptické (smyslové) reakce živého organismu vnímat částičky pachových látek (odoranty), které se odlučují do okolního prostředí,

³⁰ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická technika*. 3., rozš., vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 177 s. ISBN 978-80-7380-409-1.

MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. xxiii,119 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.

³¹ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická technika*. 3., rozš., vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 7-8 s. ISBN 978-80-7380-409-1.

MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. xxiii,119 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.

³² STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická technika*. 3., rozš., vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 177. ISBN 978-80-7380-409-1.

- b) olfaktorická metoda je způsob identifikace pachu na základě jeho chemicko-fyzikální analýzy za využití technických zařízení. Nejčastěji je používána plynová chromatografie, hmotnostní spektrometrie, elektrochemická detekce, kapilární elektroforéza a další.³³

Kriminalistická odorologie „je oborem kriminalistické techniky zkoumajícím vznik, fyzikální vlastnosti a chemické složení pachu osob, živočichů a věcí s cílem určit jeho skupinovou příslušnost nebo individuální identifikaci“.³⁴ Skupinovou příslušnost či individuální identifikaci lze určit komparací pachových vzorků prostřednictvím reakce živého organismu jako biodetektoru, nebo lze potvrdit či vyloučit pachovou shodu na základě fyzikálně-chemické analýzy porovnávaných pachových vzorků. Česká kriminalistická teorie i praxe rozeznává dva základní objekty zkoumání:

- a) individuální pachová identifikace osob (dovršená identifikace),
- b) identifikace skupinové příslušnosti pachu předmětů, které svou povahou souvisejí s dokazováním v trestním řízení (nedovršená identifikace).³⁵

Mezi hlavní úkoly kriminalistické odorologie patří vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop a dalších kriminalistických informací a využití jich jako soudních důkazů. Jako důkazního prostředku lze využít pouze kriminalistickou olfaktoriku. Touto metodou lze individuálně identifikovat osobu, která byla přítomna na místě spáchání trestného činu, či byla v kontaktu s doličným předmětem. Kriminalistická olfaktorika lze zařadit mezi prostředky operativně pátrací, které slouží k nalezení kriminalistických stop. V kriminalistické praxi se k vyhledávání stop používají speciálně vycvičení psi, jelikož jejich využití je levnější, mají lepší rozlišovací schopnosti a jsou univerzálnější než přístrojová technika tzv. elektronické nosy.³⁶

³³ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická technika*. 3., rozš., vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 177 s. ISBN 978-80-7380-409-1.

STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 19 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

³⁴ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická technika*. 3., rozš., vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 178 s. ISBN 978-80-7380-409-1.

³⁵ STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 27 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická technika*. 3., rozš., vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 180 s. ISBN 978-80-7380-409-1.

³⁶ STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 27-29 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

Cílem kriminalistické odorologie je individuální identifikace osob či věcí na základě studia vzniku, významu, vlastností tělesného pachu a kriminalistického zkoumání pomocí analytických přístrojů.³⁷

³⁷ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická technika*. 3., rozš., vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 178,180 s. ISBN 978-80-7380-409-1.

4. Použití služebně pátracích psů

Služebně pátrací psi mají velmi vysoké uplatnění. Používají se k:³⁸

a) Uvedení na pachovou stopu – každý člověk zanechává po sobě pachovou stopu všude, kde byl přítomen. Tato pachová stopa může být po svém vzniku nalezena a identifikována. Zde se využije speciálně vycvičený pes pro pachové práce, který je uveden na pachovou stopu, aby dopadl a usvědčil pachatele. Pátrací pes by měl být uveden vždy na pachovou stopu ve volném terénu, kdy je zjevné, že to přinese výsledek. V současné době se toto uplatnění stává nevhodným, jelikož se neustále zvyšuje počet komunikací, je frekventovanější doprava, roste hustota osídlení a industrializace. Uvedení pátracího psa na stopu se provádí těmito způsoby:

- podle předmětu, který náležel pachateli
- nasazením na směr, kudy pachatel odešel ve volné krajině
- „revírováním“ vyhledání trasy odchodu (terén nesmí být kontaminován pohybem dalších osob)

V dnešní době se už uvedení na pachovou stopu nepoužívá, bylo nahrazeno metodou kriminalistické olfaktoriky založené na principu pachových konzerv.

b) Nalezení omamných a psychotropních látek – zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách nám říká, jaké látky jsou omamné a jaké psychotropní. Psi vycvičení k nalezení omamných a psychotropních látek využívá především policie a celní správa. Výcvik je založen na formě hry, kdy pes musí aportovat jeho oblíbenou hračku. Za nalezení této hračky je odměněn. Postupem času se k aportovaným předmětům přidávají vzorky pachů omamných a psychotropních látek. Výcvik psa je založen na jeho podmíněné reakci, kdy podnět, který byl dříve neutrální, je schopen díky učení vyvolat reflex.

c) Nalezení ukrytých zbraní a střeliva – výcvik psů je zaměřen na střelné zbraně, střelivo a komponenty střelných zbraní. Psi jsou cvičeni na rozeznávání pachů chemických směsí používaných k iniciaci v tlaku nábojnici palných zbraní. Výcvik psa je shodný s výcvikem k nalezení omamných a psychotropních látek. Psi jsou nejčastěji vyžadováni k ohledání místa spáchání trestného činu, kde byla použita střelná zbraň, k nalezení střelné zbraně či střeliva.

d) Nalezení výbušnin – speciální výcvik psa je zaměřen na nalezení výbušnin, které jsou používány k sestavení nástražného výbušného systému. Obecně lze

³⁸ STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 30-44 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

KRAJNÍK, Václav, Vladimír ĎURIŠIN, Marian KOZÁK a František BOHRN. A KOL. *Policajná kynológia*. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného sboru v Bratislave, 2009. 251 s. ISBN 978-80-8054-476-8.

za výbušninu považovat chemickou látku, která má vlastnosti trhavin, střeliv, třaskavin, nebo výbušných pyrotechnických složí. Speciálně vycvičené psy na detekci výbušnin má k dispozici pyrotechnická služba Policie ČR. Jelikož je ke zhotovení nástražného výbušného systému rozsáhlý seznam výbušnin, tak speciální psi jsou cvičeni na ty výbušniny, které jsou pro zhotovitele lehce dostupné. Pokud nelze speciálního psa někde využít, tak přichází na řadu detekční přístroje. Tyto přístroje ale mají vysokou pořizovací cenu, nákladný servis, můžou pracovat při teplotě vyšší jak 10° C, mají omezené množství výbušnin, které umí detekovat, a také jim trvá delší dobu, než proniknou obalem výbušniny a vyhodnotí ji.

e) Nalezení akceleraantů – speciálně vycvičený pes hledá na místě požáru stopy zbytků prostředků vyvolávajících a podporujících hoření. Speciálně vycvičený pes dokáže najít i nádoby, ve kterých byl akceleraant uchovávan, či oděvy, které jsou tímto akceleraantem nasáklé. Nejčastěji pes hledá zbytky hořlavých látek, které byly v minulosti použity. Pes dokáže rozeznat zbytky hořlavé látky i z nepatrného množství či ze zplodin a na rozdíl od přístrojové techniky dokážou prohledat rozsáhlý prostor.

f) Nalezení ukrytých lidských ostatků – poté co dojde na základě operativně pátrací činnosti k lokalizaci, kde by mohlo být ukryto tělo, je použit speciálně vycvičený pes. Tento pes je schopný nelézt ostatky v terénu i pod vodní hladinou. Pes je také schopný nalézt předměty hmotné povahy, které se dostaly do kontaktu s mrtvým tělem.

g) Nalezení ukrývajících se osob – nalezení ukrývajících se osob náleží do standardního výcviku pátracích psů. Takto vycvičení psi jsou převážně používáni k ochraně vnějších hranic schengenského prostoru v rámci prohlídky dopravních prostředků. Tito psi jsou také používáni k pronásledování pachatele po tzv. “horké stopě“ či v rámci domovních prohlídek k nalezení ukrytu pachatele či osoby podezřelé ze spáchání trestného činu.

h) Kriminalistická olfaktorika – tato metoda kriminalistické techniky individuální pachové identifikace osob využívá principu pachových konzerv, kdy na místě činu, kde byl spáchán trestný čin, se vždy najdou pachové stopy, které se jen musí zjistit, kde se nalézají a zajistit se pro dokazování. Každý člověk zanechá vždy, a to nezávisle na své vůli, svoji individuální pachovou stopu, jako hmotný odraz své činnosti na místech, kde se něčeho dotkl, pohyboval se či pobýval. V trestním řízení se provádí porovnání pachových stop a vzorků pachu prověřovaných osob, tyto pachové stopy a vzorky jsou udržovány v pachových konzervách. Porovnání se

provádí využitím čichových vlastností speciálně vycvičeného psa, který je schopný porovnat dvě pachové konzervy a jasně označit tu, která obsahuje shodné pachy. Pro práci psa s pachovými konzervami je typické vysoké procento úspěšnosti a náklady na vytvoření konzerv jsou velmi nízké.

i) Kriminalistické olfaktorika – tato kriminalistická metoda využívá laboratorní techniku k rozboru volných pachových molekul. Zjišťuje se celkový objem a hmotnost zkoumané látky, poměry jednotlivých částí k celkovému objemu a hmotnosti, jakou má látka fyzikálně-chemickou charakteristiku. Tato metoda je metodou objektivní, která je založena na exaktních poznatcích přírodních věd, ale stále nelze použít jako důkazní prostředek k individuální identifikaci osob. Největším problémem je, že přístrojová technika neumí separovat genetickou substanci, která se u člověka nemění, a na základě toho provést individuální identifikaci osoby. Výsledky analýzy pomocí přístrojové techniky pachové stopy a pachového vzorku se liší. Důvodem je, že pach člověka od zajištění pachové stopy do odběru jeho pachového vzorku se jako komplex mění, protože kromě neměnné genetické substance obsahuje proměnné součásti, jako jsou: přejímání pachů z prostředí, kosmetické přípravky, zdravotní stav, příjem potravy a další. Olfaktorika není metodou individuální identifikace osob, ale i tak je důležitou součástí odorologie, jelikož se zabývá analýzou omamných a psychotropních látek, jedů, léčiv, výbušnin, hořlavin, apod.

5. Pachové stopy

Pachy jsou vylučovány pomocí fyziologického projevu životních funkcí všech organismů. Tyto organismy vylučují pachy nezávisle a nepřetržitě na své vůli. Průběh vylučování pachů je ovlivněn přírodními podmínkami, jako jsou teplota, vlhkost vzduchu, tlak vzduchu, sluneční záření, psychický stav a jiné.

Kriminalistická odorologie se zajímá převážně o pachy vylučované člověkem v důsledku fyziologické funkce organismu. Pach je tvořen jednou i více látkami, ale většinou se jedná o sloučeniny více prvků. Pach lze definovat jako: „*stálá organoleptická (působí na konkrétní smyslový orgán živého organismu) vlastnost všech látek organické i anorganické přírody, které při vdechnutí potřebného objemu odpařené nebo sublimované látky živým organismem stimulují receptory jeho smyslového orgánu a vyvolávají tak čichový vjem.*“³⁹ Pach může vyvolávat čichový vjem živého organismu (subjektivní metoda) nebo může být přístrojově analyzován (objektivní metoda) při dosažení určité koncentrace. Čichový vjem nevyvolává každá látka, která se dostane na receptor čichového orgánu, také to, co člověk vnímá jako pach, nemusí zvíře vnímat a platí to i naopak. Citlivost můžeme vyjádřit jako četnost vnímavosti pachu. Člověk na rozdíl od psa není schopen detekovat některé plynné látky i při jejich vysoké koncentraci. V optimálním případě člověk rozezná jeden díl aromatické látky k padesáti milionům dílů vzduchu. Teoreticky je člověk schopen rozeznat kolem 10 000 různých pachů. Pachové látky mají tyto vlastnosti:

- a) jsou málo polární (špatně rozpustné ve vodě),
- b) jsou těkavé (nestálé),
- c) jsou lipofilní (rozpouští se v tucích),
- d) mají relativně nízkou molekulární hmotnost.⁴⁰

Je rozdíl mezi chemickým složením látek a chemickým složením lidského pachu. U látek je chemické složení stálejší a jednodušší. Věci nemění své vlastnosti v tak velké míře, aby se v jejich pachu objevovaly velké rozdíly. U lidského pachu to je ale složitější, jelikož během lidského života dochází k metabolickým změnám a to díky konzumaci potravy, přeměny nepotřebných živin na zásobní látky, apod.

³⁹ STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 46-47 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

⁴⁰ STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 46-52, 71-72 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

KRAJNÍK, Václav, Vladimír ĎURIŠIN, Marian KOZÁK a František BOHRN. A KOL. *Policajná kynológia*. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného sboru v Bratislave, 2009. 252 s. ISBN 978-80-8054-476-8.

Všechny děje v organismu vyvolávají reprodukci organismu, ale i vznik odpadních látek, kterých se tělo musí zbavit. Z odorologického hlediska jsou nejdůležitější primární zdroje:⁴¹

- a) Dýchání plicemi - z kriminalistického hlediska je bezvýznamné, jelikož je silně ovlivněno fyziologickými procesy trávení a velmi rychle řídne, protože se v okolí velmi rychle rozptýlí a není jej možné nalézt v koncentraci, která je potřebná k jímání pro jeho konzervaci.
- b) Dýchání kůží – z kriminalistického hlediska je také bezvýznamné, jelikož vylučování pachů kožním dýcháním se děje v nepatrné míře, takže jako zdroj pachu nemá praktický význam.
- c) Exkrementy – řadíme sem moč, stolici, zvratky, jako zdroj pachu nejsou ještě moc prozkoumané a také nejsou moc využívány, kvůli technickým potížím z konzervativní metodiky, která využívá textilních snímačů pachu. Lze je využít v jiných forenzních oborech.
- d) Pot - je nejdůležitějším zdrojem pachu osoby, protože společně s kožním mazem ulpívají v místě kontaktu člověka s prostředím. Lidský organismus vylučuje pot nepřetržitě. Sekreci potu nemůže jeho původce zabránit, ani ji účinně omezit. Z hlediska kriminalistiky jsou důležité enkrinní potní žlázy na dlaních a chodidlech, protože reagují na emoční a duševní výkyvy. Zatímco ostatní žlázy plní funkci termoregulační.
- e) Kožní maz – nejdůležitější zdroj lidského pachu. Snadno ulpí při kontaktu člověka s okolím.
- f) Částečky kůže, vlasy, chlupy - tyto látky mají důležitý význam z kriminalistického hlediska, jelikož jsou zdrojem pachové stopy, která se nachází i na místech, se kterými nepřišla osoba přímo do styku, ale na místě se pouze zdržela. Na povrchu vlasu či chlupu ulpívá určité množství potu nebo kožního mazu, a tak se stává nosičem pachu.
- g) Krev – musí proniknout z vnitřního prostředí těla, v české kriminalistické odorologii není moc využívána.

⁴¹ KRAJNÍK, Václav, Vladimír ĎURIŠIN, Marian KOZÁK a František BOHRN. A KOL. *Policajná kynológia*. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného sboru v Bratislave, 2009. 252 - 254 s. ISBN 978-80-8054-476-8.

VITÁSEK, Vojtěch. Porovnání pachových stop metodou pachové identifikace. *Kriminalistický sborník*, 1993, 37 (11), 502-506 s.

VYHNÁLEK, Oldřich a SUCHÁNEK, Jaroslav. Kriminalistická odorologie. *Kriminalistický sborník*, 1993, 37 (12), 549-552 s.

STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 54 - 56 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

- h) Výměšky orgánů vnitřní sekrece – sperma, musí proniknout z vnitřního prostředí těla. V kriminalistické odorologii nejsou moc využívané, kvůli technickým potížím z konzervativní metodiky, která využívá textilních snímačů pachu.

Všechny tyto primární zdroje lidského pachu obsahují velké množství chemických látek schopných ovlivnit výsledný pach. Vedle primárních zdrojů existují i sekundární zdroje, mezi ně zařadíme mikrostopy odloučené z věcí, které má nebo měla osoba u sebe nebo na sobě. Tyto mikrostopy jsou také nosičem pachových stop, jelikož časem se na nich usadí pach dotyčné osoby z částic odloučených z lidského těla nebo pomocí difuze nasáknou pachem.

Pachy můžeme rozdělit:⁴²

- a) složky pachů, které jsou stejné pro všechny živočichy,
- b) druhové pachy – charakteristické složky pachů pro určitou skupinu lidí – etnické skupiny, způsob života, pohlaví a další,
- c) pachy individuální - geneticky podmíněnou součástí lidského pachu, u konkrétní osoby je po celou dobu jeho života prakticky stálá, dalo by se to přirovnat k neměnnému tvaru šroubovice DNA či k obrazci daktyloskopických papilárních linií,
- d) pachy přidružené – místa, na kterých osoba pobývala či se pohybovala před snímáním pachu,
- e) pachové pozadí – pachy organického i anorganického původu, z nichž je pachová stopa snímána.

Z kriminalistické odorologie a trestně právní praxe je za pramen důkazu považována pachová stopa vytvořená člověkem, jelikož může sloužit k individuální identifikaci člověka, který má vztah k trestnému činu. Tady nám vzniká otázka, jak je možné, že speciálně vycvičený pes se při komparaci pachů nezmylí? „*Na základě empirických zkušeností, výsledků vědeckého zkoumání a pokusů byla stanovena hypotéza, že pes reaguje přímo na neměnný genetický základ pachu živých organismů,*“⁴³ jelikož má mnohonásobně větší počet receptorů než má člověk a také fyziologie vnímání pachu psem je odlišná.

⁴² VITÁSEK, Vojtěch. Porovnání pachových stop metodou pachové identifikace. *Kriminalistický sborník*, 1993, 37 (11), 502-506 s.

STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 54 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

⁴³ STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 69 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

Závěrem lze říci, že vylučování tělesného pachu člověka probíhá nepřetržitě a nezávisle na jeho vůli. Složení některých složek lidského pachu je geneticky podmíněné, relativně časově neměnné a individuální. Podstatou individuálnosti je rozdílnost v chemickém složení lidského pachu, která umožňuje individuální identifikaci osob.⁴⁴

5.1. Vlivy vnějšího prostředí na pach

Na pachové stopy působí mnoho faktorů, ať už jsou kladné (chlad, vlhkost) či záporné (vyšší teplota, vítr, sníh, silný déšť). Na pachové stopy ve vnějším prostředí působí:⁴⁵

- a) Teplota – pachovou stopu ovlivňuje jak teplota vzduchu, tak teplota půdy, na které stopa vznikla. Ideální podmínky pro pachové práce jsou za chladnějšího a vlhkého počasí, protože pokud je vysoká teplota, tak to ovlivňuje teplotu půdy i organismus psa, kdy pes se musí ochlazovat prostřednictvím jazyka a nemůže pořádně nasávat pachovou stopu.
- b) Chlad, mráz, sníh a led – chlad působí na pachovou stopu pozitivně, jelikož se pachová stopa pomaleji odpařuje, a tím se déle uchová v terénu či určitém prostředí. Za mrazu vzniká pachová stopa pouze do -5°C . Při nižších teplotách dochází k namrznutí čichové sliznice psa. Na sněhu se uchová pachová stopa i několik hodin za podmínky, že nezasneží a je bezvětrné počasí. Na pachové stopě může být vrstva sněhu do 2 cm, to je služební pes ještě schopný pachovou stopu sledovat. Led je vhodným povrchem pro uchování pachových stop, protože nad povrchem ledu se udržuje vlhkost vzduchu, která uchová pachovou stopu. Takto se pachová stopa udrží pouze, když je bezvětrné počasí, jelikož při větru se pachová stopa neudrží a je odváta.
- c) Vlhkost vzduchu – působí pozitivně na udržení pachové stopy, jelikož brání rychlému zvětrání a odpaření pachových molekul a přispívá k větší stálosti pachové stopy v terénu.
- d) Vítr – pohyb větru má na pachovou stopu negativní vlastnost, protože vysušuje stopu, dochází k rychlejšímu stárnutí stopy, pohyb větru strhává pacho-

⁴⁴ VYHNÁLEK, Oldřich a SUCHÁNEK, Jaroslav. Kriminologická odorologie. *Kriminologický sborník*, 1993, 37 (12), 549-552 s. sborník 12/1993

⁴⁵ KRAJNÍK, Václav, Vladimír ĎURIŠIN, Marian KOZÁK a František BOHRN. A KOL. *Policijní kynologie*. vyd. Bratislava: Akadémia Policijného sboru v Bratislave, 2009. 256-257 s. ISBN 978-80-8054-476-8.

VITÁSEK, Vojtěch. Porovnání pachových stop metodou pachové identifikace. *Kriminologický sborník*, 1993, 37 (11), 502-506 s.

KREJČÍ, Zdeněk. Pachové stopy a metoda pachové identifikace. *Kriminologický sborník*, 2011, 55 (4), 41-44 s.

vé stopy na různé strany a tím rozbíjí shluky pachových molekul a stopa se ztrácí.

- e) Druh půdy – dle druhu, barvy a tvrdosti půdy se buď uchovává, nebo ztrácí pachová stopa.
- f) Dopravní prostředky – při pohybu dopravních prostředků jsou pachové stopy smíšený s výfukovými plyny a rozptylují se do okolí, tím se pachové stopy úplně zničí.
- g) Chemické látky – působí jak na pachovou stopu v prostředí, tak i na služebního psa, pro kterého můžou být velmi nebezpečné.

5.2. Vlastnosti pachové stopy⁴⁶

- a) Malá hmotnost a plynné skupenství – vyžaduje speciální postup při jejím hledání, fixaci a analýze.
- b) Nelze ji individuálně identifikovat – pouze čichové senzory speciálně vyvíjeného psa ji dokážou identifikovat.
- c) Nelze zviditelnit a má latentní charakter.
- d) Pachová stopa se může objevit pomocí mikrostop i na místech, se kterými určitá osoba nepřišla do kontaktu.
- e) Pachové stopy jsou konzervovány pomocí zachycení odpařovaných či sublimujících částic, jen ve výjimečných případech se ke konzervaci použije jejího nosiče.
- f) Pachová stopa odvětrává - pomocí fyzikálních jevů se ztrácí její koncentrace v prostředí.
- g) Odstranit pachovou stopu jejím původcem lze jen úplným zničením povrchu, na kterém se nachází.
- h) Pachové stopy mohou být zničeny mechanickým snesením (dopravní prostředky).
- i) Pachová stopa dlouhodobě ulpívá na předmětu, který se nachází ve sloupci stojaté vody.
- j) Pachová stopa může být poškozena vlivem přírodních podmínek.
- k) Pachová stopa může být kontaminována jinou pachovou stopou pomocí zavlečení.
- l) Neměnný pachový genetický základ.

⁴⁶ STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 68-69 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

KREJČÍ, Zdeněk. Pachové stopy a metoda pachové identifikace. *Kriminalistický sborník*, 2011, 55 (4), 41-44 s.

5.3. Princip pachové konzervy

V rámci kriminalistické odorologie je využíván princip pachových konzerv a vypracování pachové stopy pachatele in natura na trase jeho úniku z místa spáchání trestného činu. Princip pachových konzerv spočívá v tom, že porovnávací pach je vždy uzavřen v hermeticky uzavřeném obalu, aby nedošlo k jeho vyvětrání, kontaminaci či degradaci. A také aby s odstupem času tu zůstala možnost provést kriminalistickou komparaci určující skupinovou příslušnost látky nebo individuální pachovou identifikaci.

V České republice se jako obal pachových stop používá sklenice, kterou je možné po sterilizaci použít znovu. V některých jiných státech využívají pachové konzervy z nerezové oceli. Porovnávaná pachová stopa je ke konzervaci snímána přímým kontaktem textilního absorbentu s předpokládaným místem výskytu pachové stopy. „*Pro potřeby kriminalistické odorologie lze konzervovat pouze polutanty v době, kdy jsou vylučovány svým zdrojem.*“⁴⁷ Polutanty se nejdříve musí nalézt a musí se izolovat jejich zdroj, aby bylo možné je využít. Vyšetřovatel s pomocí kriminalistického technika a popřípadě psovodem specialistou si vytipují místa, odkud vychází zdroj pachu osob, které se v době spáchání trestného činu zdržovaly na místě činu. Tento pach poté musí být izolován, jímán a fixován do absorbentu. Ten je poté vložen do pachové konzervy, aby mohl být v budoucnu využit k individuální identifikaci osob prostřednictvím speciálně vycvičeného psa, který používá krátkodobou pachovou paměť, jelikož provádí bezprostřední komparaci pachových vzorků.⁴⁸

⁴⁷ STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 72 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

⁴⁸ STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 69-73, 75 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

6. Olfaktorická identifikace osob

Subjektivní metoda identifikace pachů, která patří do kriminalistické techniky a slouží k individuální identifikaci osob. Principem je porovnání pachové stopy sejmuté na místě spáchání trestného činu s pachovým vzorkem konkrétní porovnávané osoby. Komparace se provádí speciálně vycvičeným psem prostřednictvím jeho čichových vlastností.

6.1. Vyhledání a zajištění pachové stopy

Vyhledávání a zajišťování pachových stop je velmi náročná činnost, jelikož pachové stopy jsou neviditelné a nelze je žádným kriminalisticko-technickým způsobem zviditelnit. Pachové stopy se na místě činu nachází vždy, ale závisí na jejich kvalitě. Ta je dána koncentrací, která je ovlivněna meteorologickými podmínkami, délkou od doby vzniku po její odebrání, délkou pobytu osoby, druhu činnosti a psychologickém stavu osoby, která pach zanechala. Jelikož pachové stopy jsou lidským smyslem těžko zjištělné, musí se postupovat schematicky na základě logických úvah. Je potřebné vytipovat místa, kde se osoba nacházela, kudy procházela, s jakými předměty manipulovala a čeho se dotýkala. Při postupu vyhledání a zajišťování pachových stop je třeba mít na zřeteli, že pachová stopa je velmi citlivá vůči nejrůznějším vlivům a dá se velmi lehko zničit. Pachové stopy lze snímat i z předmětů ukrytých pod vodní hladinou, ale ne z předmětů odhozených do vodního toku, kde dochází k mechanickému snesení pachu posunem po dně. Předmět vyzvednutý z vody se musí nechat vyschnout bez proudění vzduchu, slunečního záření a přídavného tepelného zdroje, jelikož by mohlo dojít k odvětrání pachu. Jímání pachu přes pachový snímač trvá od dvou do pěti dnů.⁴⁹

Pachové stopy existují ve dvou podobách:⁵⁰

- a) Primární – pachové stopy na předmětech, které vznikly pomocí kontaktu s původcem pachu. Koncentrace pachu je zde závislá na intenzitě kontaktu, doby trvání a vlastnostech předmětu, na který byl pach přenesen.
- b) Sekundární – pachové stopy vznikající vylučováním pachu do okolí, nebo zanechání částic pachu, kterých je nositelem určitá osoba.

⁴⁹ KRAJNÍK, Václav, Vladimír ĎURIŠIN, Marian KOZÁK a František BOHRN. A KOL. *Policajná kynológia*. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného sboru v Bratislave, 2009. 258 s. ISBN 978-80-8054-476-8
STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 112 s. ISBN 978-80-7380-238-7

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 9/2009

KREJČÍ, Zdeněk. Pachové stopy a metoda pachové identifikace. *Kriminalistický sborník*, 2011, 55 (4), 41-44 s.

⁵⁰ KRAJNÍK, Václav, Vladimír ĎURIŠIN, Marian KOZÁK a František BOHRN. A KOL. *Policajná kynológia*. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného sboru v Bratislave, 2009. 258 s. ISBN 978-80-8054-476-8

Z tohoto vyplývá, že je důležité, jak pachová stopa vznikla, jaká byla délka kontaktu, zda se osoba určité věci dotýkala apod. Za nevhodná místa pro snímání pachu se považují vlhká místa, jelikož snímač pachu zvlhne a v pachové konzervě by mohl zplesnivět. Z kriminalistického hlediska je výhodnější, když dochází k přenosu větších hmotných částic, než jen plyných látek, protože dochází k přenosu většího množství pachových látek.

Hodnota pachových stop se dělí na:⁵¹

- a) velkou – objekt zanechá v prostředí předmět,
- b) nižší – při kontaktu objektu se přenesou částice kapalného či pevného skupenství. Tyto částice byly součástí nositele pachu,
- c) minimální – přenos pouze pachových plyných látek.

Pachové stopy jsou vyhledávány a zajišťovány na místech trestných činů, kde došlo k násilnému či mravnostnímu trestnému činu, kde je stupeň společenské nebezpečnosti vyšší, trestné činy majetkové povahy s větší škodou, použití nástražného výbušného systému (pokud zůstal zachován či nespustěn), trestné činy náročné na objasnění, a to pro potvrzení přítomnosti obviněného, poškozeného či svědka.

6.2. Odebrání pachových stop

Jako první kriminalisticko-technický úkon se provádí odebrání pachových stop, tomuto předchází pouze obhlídka místa činu (vizuální rekognoskace). Pokud se pachová stopa odebírá z jiné kriminalistické stopy, tak se zásadně odebírá jako první, než se začne se stopou manipulovat, aby nedošlo ke znehodnocení. Místa odebrání pachových stop se zvolí podle toho, kde se dá očekávat intenzivní kontakt nebo místo, kam dopadly mikročástice z těla osoby či povrchu oblečení. Pachové stopy se odebírají z povrchů kovových, skleněných, dřevěných, porcelánových, keramických; hornin, stavební a umělé hmoty, tkanin a z nově vytvořené trasologické stopy. Z trasologické stopy se podaří odebrání pachových otisků zcela výjimečně, většinou v případech, kdy pachatel stál dlouhou dobu na místě. Nejméně vhodným materiálem pro snímání pachových stop je jílové bláto, které může vytvořit pachově izolační vrstvu ulpívající na povrchu těla.

Otisk pachové stopy může být snímán z komplexní stopy (předmět nebo místo, ze kterého je možné zajistit stopy různého druhu), sejmutí pachové stopy se musí provést jako první v pořadí a přitom nesmí být degradována možnost zajistit na tomto předmětu či místě stopu jiného druhu.

⁵¹ KRAJNÍK, Václav, Vladimír ĎURIŠIN, Marian KOZÁK a František BOHRN. A KOL. *Policajná kynológia*. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného sboru v Bratislave, 2009. 258 s. ISBN 978-80-8054-476-8.

Zjištěná pachová stopa se nazývá otisk pachové stopy. Pachová stopa se zajišťuje pomocí snímače na tkaninu (aretex), nasátím pachové stopy, přesáváním vzduchu přes absorpční látku.

O zajištění pachové stopy se vede protokol o odběru otisků pachových stop, který je přílohou protokolu o ohledání místa činu. Každý odebraný otisk má přidělené číslo v číselné řadě, která nesmí být přerušena. Místo odebrání musí být vždy fotograficky a písemně zdokumentované a zakreslené na dislokačním plánu či náčrtku.

Sejmutí otisků pachových stop provádí kriminalistický technik nebo psovod specialista z odborného pracoviště metody pachové identifikace skupiny služební kynologie, výjimečně i speciálně vyškolený policejní orgán. Místa ke snímání pachových stop jsou volena podle logiky případu tam, kde je možné očekávat intenzivní kontakt nebo spad mikročástic z povrchu ošacení či těla osob.⁵²

6.3. Odběr otisku pachové stopy

Podezřelé osobě se odebírá srovnávací pachová stopa. Otisk pachové stopy a srovnávací pachovou stopu nesmí odebrat ta samá osoba. Na nálepce, která označuje konzervu, musí být vždy uvedena osoba, která stopu odebírala. Tím se vyloučí přenos pachu na porovnávací konzervu a naopak. A také při vlastním kriminalistickém zkoumání nesmí být přítomna osoba, která odebírala jednu za zkoumaných stop.

Otisk pachové stopy se odebírá tak, že se pachový snímač přiloží očesanou stranou pomocí sterilizované pinzety na místo odběru. Po přiložení se překryje hliníkovou folií. Ta se na větších plochách zatíží, či přelepí samolepící páskou, aby nedošlo k znehodnocení pachu či menší koncentraci. Pokud se snímají menší předměty, tak ty se celé zabalí do hliníkové folie. Nejkratší doba snímání otisku pachových stop je třicet minut u stop, se kterými byl pachatel dlouhodobě v kontaktu a snímání se provádí bezprostředně po činu. Snímání může trvat i desítky hodin v případech, kdy od činu uplynula delší doba, nebo se na místě činu objevily rušivé vlivy. Po uplynutí potřebné doby je pachový snímač vložen sterilizovanou pinzetou

⁵² KRAJNÍK, Václav, Vladimír ĎURIŠIN, Marian KOZÁK a František BOHRN. A KOL. *Policajná kynológia*. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného sboru v Bratislave, 2009. 259 s. ISBN 978-80-8054-476-8 STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 112-113 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

KREJČÍ, Zdeněk. Pachové stopy a metoda pachové identifikace. *Kriminalistický sborník*, 2011, 55 (4), 41-44 s.

do sterilizované skelné nádoby opatřené kovovým uzávěrem s přiléhajícím těsněním a je označen modrým štítkem.

Z hlediska důkazní věrohodnosti se nesmí odnášet během ohledání menší předměty z místa činu k sejmutí z nich pachové stopy na jiném místě. Výjimečně lze tak učinit z důvodu nebezpečí z prodlení, ale místo se musí standardně zdokumentovat fotograficky i náčrtkem. Transport se provede ve sklenici k zajišťování pachových konzerv popřípadě v jiném vhodném materiálu, který zabrání degradaci, kontaminaci či překrytí pachové stopy.

Sklenice s otiskem pachové stopy musí být dopraveny na specializované pracoviště do 48 hodin. Převoz se provádí s použitím k tomu speciálně určených kufříků, které musí být zapečetěny.⁵³

6.4. Odběr srovnávací pachové stopy

Po zjištění osoby podezřelé z toho, že byla v určitou dobu na místě trestného činu, si vyžádá útvar, jenž věc vyřizuje, aby této osobě byl odebrán srovnávací pachový materiál vyškoleným kriminalistickým technikem či psovodem. Vzorke pachy porovnávacích pachových stop jsou osobě odebírány s jejím vědomím. Tomuto neinvazivnímu úkonu je povinen podrobit se každý, bez ohledu na své procesní postavení. Ke splnění může být osoba donucena fyzickým překonáním jejího odporu s předchozím souhlasem státního zástupce. Ale na druhou stranu dle judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen Evropský soud), který odkazuje na čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva), kde se nachází zákaz nucení k sebeobviňování. Sice toto právo není v článku výslovně zmíněno, ale Evropský soud konstatoval, že právo zachovat mlčenlivost a právo nepřispívat k vlastnímu obvinění jsou všeobecně uznávané mezinárodní normy, které jsou jádrem spravedlivého procesu.

Prostředky pro zajišťování porovnávacích pachových konzerv jsou stejné jako prostředky zajišťující otisk pachové stopy. Podezřelé osobě se přiloží pachový snímač z boku v oblasti pasu či ohybu předloktí, nebo se sejme pach z dlaní či místa, kterými pravděpodobně vytvořila pachovou stopu. Místo zajišťování pachových

⁵³ KRAJNÍK, Václav, Vladimír ĎURÍŠIN, Marian KOZÁK a František BOHRN. A KOL. *Policajná kynológia*. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného sboru v Bratislave, 2009. 259-262 s. ISBN 978-80-8054-476-8

STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 113-117 s. ISBN 978-80-7380-238-7

KREJČÍ, Zdeněk. Pachové stopy a metoda pachové identifikace. *Kriminalistický sborník*, 2011, 55 (4), 41-44 s.

Závazný pokyn policejního ředitele č. 52/2007

stop není jednoznačně stanovené a pro kriminalistickou odorologii je zajištěný pach z kteréhokoliv místa povrchu těla rovnocenný. Pach se snímá na dva pachové snímače, které jsou uloženy do samostatné sterilní nádoby. Nedoporučuje se odebírat pach z míst regionálních pachů jako je podpaží a ohanbí, jelikož na těchto místech se shromažďuje větší množství potu, z něhož pachový snímač navlhne, v nádobě se odpařuje a může dojít k zplsnivění porovnávací pachové konzervy. Nedoporučuje se ani, aby si podezřelá osoba přidržela snímač na místě odběru vlastní rukou. Zde dochází k pozdější námitce o možném přenosu pachové stopy.

Podezřelá osoba se vyzve, aby si místo odběru umyla mýdlem, opláchla a osušila. Poté pomocí sterilní pinzety jí proškolený policista přiloží pachový snímač na místo odběru, kde se zafixuje sterilním obinadlem. Na těle osoby by měl být pachový snímač přiložen nejméně dvacet minut, dle okolností může být i déle. V průběhu celého odběru je nutné vykonávat dozor nad podezřelou osobou, aby nemohla manipulovat s pachovým snímačem. Odebírání srovnávacích pachových vzorků provádí proškolení policisté stejného pohlaví jako porovnávaná osoba. Po nasnímání pachu je pachový snímač vložen sterilní pinzetou do sterilní nádoby, která je totožná s nádobou na otisky pachových stop.

Pro rozlišení nádoby, kde se nachází otisk pachové stopy a kde je porovnávací pachová stopa, se nalepí na víčko štítek. Porovnávací pachová konzerva má červený a konzerva s otiskem pachové stopy má modrý. V případě, že bude nutné vykonat větší množství pachových zkoumání, odebere se přiměřené množství porovnávacích pachových stop. Pokud se pro jeden případ odebírají porovnávací pachové stopy více osobám, je nutné, aby každé osobě, odebrala pachovou stopu jiná osoba a v jiné místnosti. Tímto se zamezí možnému přenosu pachové stopy. O odebrané porovnávací pachové stopě se sepíše protokol o odběru pachového vzorku osoby, který vypracuje osoba, která úkon prováděla. Poté se sklenice vloží do speciálního kufříku, který se zapečetí a neprodleně se transportuje do střediska pachové identifikace.

V trestním řízení je třeba brát ohled i na přenos pachové stopy, což je přenos pachu určité osoby z určitého předmětu na jiné místo, kde se tato osoba nenacházela, může se to stát pomocí toho, že určitý předmět na, kterém se nachází pach osoby, se položí na jiné místo a tento pach se přenesení na toto druhé místo. Aby se vyloučilo riziko zavlečení nepravého spojovacího pachu mezi pachovou stopou a pachovým vzorkem osoby, nesmí být u snímání pachového vzorku osoby přítomna

osoba, která byla přítomna na místě snímání pachové stopy či se zúčastnila předběžných prvotních úkonů.

Uložení pachových konzerv je technickou a evidenční záležitostí, která je tak přesná, že vylučuje záměnu. Pachové konzervy se skladují v určitých místnostech za předem daných podmínek. O pachových stopách z místa činu i o porovnávacích pachových stopách se vede kniha příjmů, evidenční karta a jmenná identifikační karta. Vyřazení pachových konzerv se vykonává nejdříve po dvou letech od jejich odebrání. Tato doba lze prodloužit na základě žádosti příslušného orgánu činného v trestním řízení o další dva roky. Pachové konzervy se vyřazují fyzicky. Vyřazení protokolů o otiscích pachových stop a o odběru pachových vzorků osob se provádí po pěti letech.⁵⁴

6.5. Olfaktorická komparace

Hlavní metodou zkoumání pachových stop je metoda pachových konzerv, neboli metoda individuální pachové identifikace osob, u které se využívá schopnost speciálně vycvičeného psa rozlišovat pachy zachycené na vhodném nosiči. Kvalita výkonu služebního psa závisí na odborné připravenosti, důslednosti a přesnosti práce osoby a na podmínkách jaké jsou pro práci psa vytvořené.

Na základě dlouholetých zkušeností jsou pro metodu pachové identifikace používány výhradně feny rasy německého ovčáka ve věku od 18 do 30 měsíců, vybrané dle určitých vrozených vlastností a po absolvování speciálního výcviku. Jedním z principů výcviku je motivovat psa, že nalezení stejně jako nenalezení shody mezi otiskem pachové stopy a srovnávací pachovou konzervou je psovodem hodnoceno jako úspěch.

Kriminalistická identifikace otisků pachových stop a pachových vzorků se může uskutečnit po 24 hodinách po odebrání pachové stopy a nejdříve po 10 hodinách po dopravení na odborné pracoviště. Tyto doby jsou obligatorně stanoveny

⁵⁴ KRAJNÍK, Václav, Vladimír ĎURIŠIN, Marian KOZÁK a František BOHRN. A KOL. *Policajná kynológia*. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného sboru v Bratislave, 2009. 258-263 s. ISBN 978-80-8054-476-8.

STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 112-119 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 9/2009.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 52/2007.

KLOUBEK, Martin. Vyhledávání a zajišťování pachových stop. *Kriminalistický sborník*, 2003, 47 (1), 33-36 s.

KREJČÍ, Zdeněk. Pachové stopy a metoda pachové identifikace. *Kriminalistický sborník*, 2011, 55 (5), 46-51 s.

KREJČÍ, Zdeněk. Pachové stopy a metoda pachové identifikace. *Kriminalistický sborník*, 2012, 56 (1), 43-46 s.

s ohledem na co nejefektivnější zkoumáním. V pachových konzervách dochází k vyvinutí a stabilizaci pachu. Uvedené doby se nemusí dodržet, jelikož někdy se kriminalistická identifikace musí uskutečnit hned, jinak by hrozilo zmeškání k získání potřebných informací zejména pro tvorbu kriminalistických verzí. Porovnání pachových stop se uskutečňuje převážně na jednom pracovišti. To i v případě opakování kriminalistické identifikace. Pachová stopa může být použita pro srovnání s dalšími pachovými vzorky i opakovaně, avšak každým využitím pachové konzervy se postupně pach odvětrává.

Metoda pachových konzerv spočívá v porovnání pachu, který dostává načuchat speciálně vycvičený pes s pachy uloženými v řadě pachových konzerv. Řada má zpravidla sedm pachových konzerv, rozhodně nesmí klesnout pod šest pachových konzerv, jelikož logicko-matematická inteligence speciálně vycvičeného psa je na úrovni tříletého dítěte v oblasti abstraktního myšlení, kde pes má přehled o pěti menších předmětech.

Před zahájením vlastního porovnávání provede psovod specialista kontrolu náhodné zajímavosti, to znamená, že do řady pachových konzerv se zařadí cvičná pachová konzerva. A pokud po načichání ze srovnávací cvičné pachové konzervy speciálně vycvičený pes označí pouze cvičnou pachovou konzervu, která je umístěna v řadě pachových konzerv, je náhodná zajímavost vyloučena. Ale pokud by pes označil pachovou konzervu, která je z určitého případu, u kterého se má porovnávat, tak tato konzerva nesmí být k další pachové identifikaci použita a pachová konzerva i pes jsou z tohoto úkonu ihned vyřazeni.

Poté se přistoupí na zkoumání porovnávací pachové stopy s kriminalistickou pachovou stopou. Po načichání pachu ze srovnávací pachové konzervy či srovnávacího pachového snímače načichává speciálně vycvičený pes jednotlivé srovnávané pachové konzervy a provádí rozlišení pachu, přičemž nacvičeným způsobem zpravidla zalehnutím k pachové konzervě či štěkáním u dané konzervy označí pachovou shodu mezi srovnávacím a srovnávaným pachem. Pokud žádnou sklenici pes neoznačí a vrátí se, tak je vyslán podruhé, pokud ani podruhé žádnou pachovou konzervu neoznačí, úkon je skončen. Pes prochází řadou pachových konzerv volně nebo je veden na vodítku, avšak psovod, který vede porovnávání, nesmí psa usměřňovat, nesmí se zdržovat v jeho zorném poli, ani nesmí vydávat zvuky, které by mohly výkon psa ovlivnit.

Pozorování dalšími osobami kriminalistického identifikace pachových konzerv je možné přes polopropustné zrcadlo, či telekomunikační techniku, jelikož

přítomnost jiné osoby, než je psovod, může v porovnávací místnosti působit rušivě, proto je nežádoucí. Tyto osoby se nesmí před provedením pachové identifikace dostat do styku s pachovými konzervami, psovodem specialistou, služebním psem ani se nesmí předtím nacházet v porovnávací místnosti.

Následně se provádí kontrolní porovnání mezi pachovými vzorky, kdy psovod opět provede kontrolu náhodné zajímavosti a poté změní místo srovnávané pachové konzervy v řadě a pokračuje se porovnávání stejným postupem jako poprvé. Označí-li stejný speciálně vycvičený pes stejnou konzervu třikrát, je ztotožnění porovnávaných pachů průkazné. Mezi druhým a třetím načicháním se provádí kontrolní výkon, kdy psovod specialista vyjme z řady porovnávanou pachovou konzervu. Při kontrolním výkonu nesmí pes označit žádnou pachovou konzervu. Poté se vrátí porovnávaná pachová konzerva do řady a pes vykoná třetí porovnání. Pokud stejný pes neoznačí srovnávanou pachovou stopu podruhé, tak pachová shoda nebyla zjištěna a porovnávání je negativní. To ale neznamená, že se dotyčná osoba na místě sejmutí pachové stopy nezdržovala, jen tuto přítomnost nelze prokázat.

U srovnávacích pachových konzerv, které mají intenzivní charakteristický pach (benzínové pumpy, prodejny masných výrobků, atd.), je nutné do řady srovnávacích pachových stop umístit pachové konzervy stejného charakteristického pachy. Totéž platí u porovnávání pachů neevropských etnik, kde se doporučuje mezi srovnávací pachové konzervy vkládat otisky pachové stopy stejného etnika.

Srovnávání pachů se provádí:

- a) pachový vzorek osoby s otiskem pachové stopy,
- b) pachový vzorek osoby s pachovým vzorkem osoby,
- c) otisk pachové stopy s otiskem pachové stopy,
- d) otisk pachové stopy s pachovým vzorkem osoby.

Každá kriminalistická identifikace je dokumentována srovnávacím diagramem, který je přílohou odborného vyjádření provedené pachové identifikace, který zpracuje psovod specialista. Diagram graficky znázorňuje průběh pachové zkoušky.

Srovnávací místnost velikosti 2x12 m s neklouzavým povrchem je stabilně zařízena a je v ní udržována stálá teplota okolo 20° C, vlhkost vzduchu přes 60 %, dobře osvětlena, chráněna před cizími pachy a rušivými zvuky, se sedmi držáky pro umístění pachových konzerv s rozmezím mezi konzervami 100 cm, s vhodně umístěným pozorovacím oknem a stacionární kamerou, což umožňuje přítomnost obhajoby a orgánu činných v trestním řízení. Obhajoba tak má možnost určit pozice, v jakém pořadí mají být pachové konzervy seřazeny, to zvyšuje důvěryhodnost

konkrétní pachové identifikace. Dále se v ní nachází příruční police na odkládání pachových konzerv, manipulační stolek se zásuvkami, stolek pro načichávání, nosič pachové konzervy, nádoba na psí pamlsky, teploměr, tlakoměr, vlhkoměr a germicidní zářič pro sterilizaci prostředí.

Porovnáváním pachových vlastností objektu s pachovými vlastnostmi srovnávací pachové konzervy osoby, je možné potvrdit přítomnost konkrétní osoby na místě činu nebo kontakt s předmětem, z kterého byla pachová stopa odebrána.⁵⁵

⁵⁵ KRAJNÍK, Václav, Vladimír ĎURIŠIN, Marian KOZÁK a František BOHRN. A KOL. *Policajná kynológia*. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného sboru v Bratislave, 2009. 264-267 s. ISBN 978-80-8054-476-8.

STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 97, 120-124s. ISBN 978-80-7380-238-7.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 9/2009.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 52/2007.

KLOUBEK, Martin. Vyhledávání a zajišťování pachových stop. *Kriminalistický sborník*, 2003, 47 (1), 33-36 s.

VITÁSEK, Vojtěch. Porovnání pachových stop metodou pachové identifikace. *Kriminalistický sborník*, 1993, 37 (11), 502-506 s.

NETT, Alexander. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. *Kriminalistický sborník*, 1991, 35 (6), 275-278 s.

7. Olfaktronika

Olfaktronika je způsob zkoumání pachů pomocí přístrojů, které jsou schopny identifikovat zachycenou plynnou látku. Tento objektivní způsob zkoumání pachových stop se ještě nevyvinul do takové fáze, aby byl schopen rozlišit jeden lidský pach od druhého, na rozdíl od speciálně vycvičeného psa. Proto jej nelze využít k individuální pachové identifikaci osob. Lidský pach má metamorfozní charakter, kdy individuální genetická substance zůstává neměnná a jedinečná, ale zbytek komplexu pachu se časem mění a to díky působení okolního prostředí, stravou, zdravotním stavem, ošacením i kosmetikou. Proto se dva vzorky odebrané v jiný čas od stejné osoby budou vždy lišit, jelikož i v dnešní době přístrojová analýza nedokáže oddělit individuální genetickou substanci pachu. Olfaktronická metoda se dělí na dva obory plynovou chromatografií a hmotnostní spektrometrií.⁵⁶

7.1. Plynová chromatografie

Plynová chromatografie je jeden ze způsobů zkoumání plynných látek nejen v kriminalistice, kde se objektivně analyzují plynné látky a zkoumá se jejich složení, čímž je možné je identifikovat, ale i v lékařství a jiných oborech.

„Plynová chromatografie je metoda určená k dělení a stanovení plynů, kapalin a pevných látek s bodem varu cca do 400° C.“⁵⁷ Podstatou této fyzikálně-chemické separační metody je rozdělování složek směsi mezi dvě fáze

- a) fáze nepohyblivá (stacionární) – umístění v chromatografické koloně
- b) fáze pohyblivá (mobilní) – nosný plyn

Nosný plyn prochází kolonou. Vzorek se nastříkne do nástříkové komory, kde se odpaří, a ve formě par je unášen nosným plynem do kolony. Složky se ze vzorku sorbují na začátku a ve stacionární fázi kolony a poté se desorbují nosným plynem. Každá složka plynu postupuje kolonou podle své vlastní rychlosti. Poté látky postupně vycházejí z kolony a vstupují do detektoru, který okamžitě indikuje koncentraci separovaných látek v nosném plynu. Výsledkem je chromatogram, což je grafický záznam závislosti signálu detektoru na čase. Tato technika se označuje jako eluční.

⁵⁶ VŠCHT Praha. *Vscht.cz*[online]. Praha: Ústav analytické chemie VŠCHT Praha, poslední aktualizace 12. 2. 2015 [cit. 19. 2. 2015]. ZACHAŘ, Pavel. SÝKORA, David., *Plynová chromatografie*. Dostupné na: <<http://old.vscht.cz/an/lach2/GC.pdf>>.

Emag CZ. *Emag CZ* [online]. Praha: Emag CZ, poslední aktualizace 11. 1. 2011 [cit. 23. 2. 2015]. PAŘÍZEK, J., *Dobrodružství kriminalistiky: odorologie*. Dostupné na: <<http://www.emag.cz/dobrodruzstvi-kriminalistiky-odorologie/>>.

⁵⁷ VŠCHT Praha. *Vscht.cz*[online]. Praha: Ústav analytické chemie VŠCHT Praha, poslední aktualizace 12. 2. 2015 [cit. 19. 2. 2015]. ZACHAŘ, Pavel. SÝKORA, David., *Plynová chromatografie*. Dostupné na: <<http://old.vscht.cz/an/lach2/GC.pdf>>.

7.1.1. Plynový chromatograf

Nosný plyn je odebírán z tlakové láhve přes redukční ventil, kdy po průchodu přes regulátory tlaku a průtoku přichází nosný plyn do nástřikové komory, kam se dávkuje vzorek speciální stříkačkou. Vzorek je v nástřikové komoře vyhříván na takovou teplotu, aby v něm došlo k okamžitému přeměnění vzorku na plyn. Z nástřikové komory jsou páry plynu unášeny nosným plynem na kolonu, která je umístěna v termostatu. V koloně dochází k separaci jednotlivých složek vzorku. Nosný plyn po průchodu kolonou vstupuje do detektoru. Signál detektoru je veden na zesilovač, kde je registrován zapisovačem a zpracován integrátorem.⁵⁸

Výhodou chromatografie je, že se může zkoumat velmi malé množství látek, měřené až na fotogramy. Tato metoda se jako jediná používá k analýze látek organického původu, které jsou převoditelné do plynného skupenství, nebo se v tomto skupenství už nacházejí. Tato metoda je použitelná i při zkoumání lidského pachu, jelikož ten se v plynné podobě už nachází. Chromatografická přístrojová analýza se skládá z odběru pachu podobné jako u individuální pachové metody za použití speciálně vycvičeného psa, kdy se musí zamezit znečištění odebíraného materiálu osobami, které stopu odebírají; přípravy; vlastní analýzy a vyhodnocení.

Chromatograf dokáže ve velmi krátké době určit rozdělení směsi až na několik stovek složek či izomery jediné látky. Účinnost chromatografu je závislá na druhu použité techniky a množství zkoumaných směsí. Chromatograf je schopen separovat látky obsažené v plynné směsi, ale už není schopen je kvantitativně určit.⁵⁹

7.2. Hmotnostní spektrometrie

Hmotnostní spektrometrie je metoda analytické chemie, sloužící k převedení molekul na ionty a rozlišení těchto iontů podle poměru hmotnosti a náboje zkoumané převážně organické látky a využívá se převážně při kvalitativní (stanovení molekulové hmotnosti, či objasnění jejich struktury) a kvantitativní (detekce sloučenin) analýze. Používá se pro určení hmotnosti částic, stanovení elementárního složení vzorku nebo molekuly a pro objasnění chemické struktury molekul.

Podstatou hmotnostní spektrometrie je detekce nabitých částic, které vznikají při měření v iontovém zdroji hmotnostního spektrometru z neutrálních molekul

⁵⁸ VŠCHT Praha. *Vscht.cz*[online]. Praha: Ústav analytické chemie VŠCHT Praha, poslední aktualizace 12. 2. 2015 [cit. 19. 2. 2015]. ZACHAŘ, Pavel. SÝKORA, David., *Plynová chromatografie*. Dostupné na: <<http://old.vscht.cz/anl/lach2/GC.pdf>>.

⁵⁹ Janků, Libor. *Pachové stopy a jejich použití v trestním řízení*: rigorózní práce, Praha 2008. 125 s. Univerzita Karlova v Praze, vedoucí práce Rudolf Vokoun.

vzorku při ionizaci. V další části spektrometru jsou všechny vzniklé ionty rozděleny podle podílu hmotnosti a náboje a následně detekovány v podobě hmotnostních spekter.

Hmotnostní spektrometr se skládá ze zdroje iontů, kterým lze převést molekuly plynu na ionty; z hmotnostního analyzátoru, který třídí ionty podle jejich hmotností pomocí elektromagnetických polí; a z detektoru měřícího hodnotu indikátoru množství, čímž poskytuje data pro výpočet množství každého iontu v reálném čase.⁶⁰

7.2.1. Postup hmotnostní spektrometrie

Vzorek je nejprve umístěn do přístroje, kde se provede odpařování. Poté jsou složky ionizovány, čímž se vytvoří nabitě částice. Ionty se od sebe oddělí podle podílu hmotnosti a náboje v analyzátoru elektromagnetického pole. Poté jsou ionty kvantitativní metodou detekovány a na závěr je iont zpracován hmotnostním spektrometrem. Z detektoru je signál převeden do digitálního formátu.⁶¹

Spojením objektivního zkoumání směsí, které používá plynový chromatograf s hmotnostní spektrometrií, dosahuje kriminalistická metoda zajímavých výsledků. Moderní přístroje už jsou vybaveny procesorem registrujícím chromatogram (kvalitativní složení směsi) i zaznamenávají poměrné zastoupení jednotlivých složek ve směsi, které se dají využít ke kvantitativní analýze. Pokud by se tyto přístroje používaly k individuální pachové identifikaci, tak by finální vyhodnocení analýzy pachu prováděl vždy odborník a nezáleželo by na výstupu dat z chromatografu.⁶²

7.3. Elektronický nos

Mobilní elektronický analyzátor pachu. Je to inteligentní senzor vůně. Tyto přístroje jsou používány ve zdravotnictví, gastronomii, vyhledávání úniků plynů,

⁶⁰VŠCHT Praha. *Vscht.cz* [online]. Praha: VŠCHT Praha [cit. 24. 2. 2015]. *Hmotnostní spektrometrie*. Dostupné na: <<http://old.vscht.cz/clab/ms/spektrometrie.htm>>.

WikimediaFoundation, Inc.. *Wikipedie.cz* [online]. Praha: WikimediaFoundation, Inc., poslední aktualizace 28. 2. 2015 [cit. 6. 3. 2015]. Heslo, *Hmotnostní spektrometrie*.

Dostupné na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hmotnostn%C3%AD_spektrometrie>.

⁶¹ WikimediaFoundation, Inc.. *Wikipedie.cz* [online]. Praha: WikimediaFoundation, Inc., poslední aktualizace 28. 2. 2015 [cit. 6. 3. 2015]. Heslo, *Hmotnostní spektrometrie*.

Dostupné na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hmotnostn%C3%AD_spektrometrie>.

Masarykova univerzita. *Česká společnost klinické biochemie.cz* [online]. Brno : Masarykova Univerzita, poslední aktualizace 3/2012 [cit. 6. 3. 2015]. FRIEDECKÝ, D., LEMR, K., *Úvod do hmotnostní spektrometrie*. Dostupné na: <<http://www.cskb.cz/res/file/KBM-pdf/2012/2012-3/KBM12-3-Friedecky-152.pdf>>.

⁶² Janků, Libor. *Pachové stopy a jejich použití v trestním řízení*: rigorózní práce, Praha 2008. 125 s. Univerzita Karlova v Praze, vedoucí práce Rudolf Vokoun.

ale i pro policejní účely. „ Tyto přístroje se svými technickými parametry sice nevyrovňají všem otologickým vlastnostem lidského nosu, tím méně pak mohou nahradit chromatogram, ale do budoucna je možno oprávněně očekávat, že jejich význam poroste i v oboru kriminalistiky jako prostředek vyhledávání pramenů důkazů. Mohou být použity například k hledání omamných a psychotropních látek, nástražných výbušných systémů, podloudně přepravovaných tabákových výrobků a alkoholu. Předností těchto přístrojů je jejich relativně malá váha a velikost, schopnost detekovat některé látky pod čichovým prahem člověka a přitom fakt, že netrpí „čichovou únavou“ jako čichový orgán živého organismu.“⁶³

Elektronický nos se skládá ze skupiny snímačů, k nimž se přivádí vzorek vzduch, z parametrizace signálu ze senzorů a ze zpracování signálu a jejich vyhodnocení. Tyto části na sebe navazují a zpracovávají vzorek vzduchu s cílem získat konkrétní parametry, které přiřadí analyzovaný pach k určité skupině. V tomto důsledku lze přiřadit tyto vlastnosti ke konkrétnímu zdroji pachu, určit jeho vlastnosti či chemické složení.

7.4. Závěrem

U přístrojové analýzy se jedná o objektivní metodu, pomocí které lze přesně zdokumentovat výsledky přístrojové analýzy, které lze použít bez jakýchkoliv problémů jako důkaz. Přístrojová analýza je využívána především k identifikaci věcí. Nevýhodou je její nízká citlivost na rozdíl od čichového ústrojí psa, který rozezná lidský pach, i když se věkem mění, jelikož dokáže zachytit jeho neměnnou genetickou složku, což zatím přístroje nedokážou. Dalším jejich negativem je komplikovanost procesu.

Závěrem lze podotknout, že přístrojové metody zkoumání odorologických stop v ČR je využívána pouze k analýze pachů neznámých látek jako jsou drogy, výbušniny či léčiva apod., jelikož u těchto látek se jedná relativně o jednoduché sloučeniny, které jdou analyzovat pomocí přístrojů na rozdíl od lidského pachu, který je látkou velmi složitou. Přístrojová metoda zkoumání lidského pachu je ve fázi výzkumu a možná za pár let bude možné osobu spolehlivě identifikovat pomocí přístrojové metody porovnání pachů. Tím by mohla vzniknout databáze odorologických profilů, jak tomu je u daktyloskopických stop.⁶⁴

⁶³ STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 97, 44 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

⁶⁴ Janků, Libor. *Pachové stopy a jejich použití v trestním řízení: rigorózní práce*, Praha 2008. 125 s. Univerzita Karlova v Praze, vedoucí práce Rudolf Vokoun.

8. Pachové stopy jako důkazní prostředek

Dokazování je zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení směřující k poznání skutečností důležitých pro rozhodnutí ve věci samé. V ustanovení § 89 zákona č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním (dále jen Trestní řád) je vymezeno, které skutečnosti je třeba v trestním řízení zejména dokazovat

- a) zda se skutek stal, ve kterém je spatřován trestný čin,
- b) zde tento skutek spáchal obviněný a z jakých pohnutek,
- c) podstatné okolnosti mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu,
- d) podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele,
- e) podstatné okolnosti, které umožňují stanovit následek a výši škody způsobené trestným činem,
- f) okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání.

Dokazování tvoří podstatnou a nedílnou součást trestního řízení, kdy dochází k poznání výšece objektivní reality. Skutek, který je zkoumán, se udál v blízké či vzdálené budoucnosti a orgány činné v trestním řízení musí skutek zjistit a rozhodnout o něm. Orgány činné v trestním řízení tento skutek nepozorovaly, jinak by o něm nemohly vést trestní řízení či by byly z trestního řízení vyloučeny, jelikož by tu vznikla pochybnost o jejich podjatosti. Orgány činné poznávají skutek pouze tak, že jej rekonstruují. Význam dokazování spočívá v tom, že výlučně prostřednictvím dokazování jsou orgány činné v trestním řízení oprávněny opatřit si skutkový podklad pro rozhodnutí ve věci či jiný postup.

Předmětem dokazování je skutek či skutečnost, která se týká otázek souvisejících s daným skutkem, a je třeba o nich v řízení rozhodnout. Tyto skutečnosti či okolnosti jsou uvedeny příkladmo, jelikož rozmanitost konkrétních případů nedovoluje určit, které okolnosti či skutečnosti budou potřeba k dokazování. Rozsah dokazování se bude odvíjet od konkrétního případu. Ale dokazovat se budou jen okolnosti důležité pro trestní řízení, pokud by se dokazovaly okolnosti, které nejsou pro trestní řízení důležité, tak by to vedlo k oddálení rozhodnutí ve věci samé a nevedlo by to k objasnění určitého případu.

Dokazování se provádí ve všech fázích trestního řízení. V přípravném řízení se převážně provádí neodkladné a neopakovatelné důkazy. Aby se důkaz procesně zajistil pro další stádia řízení, musí se provést dle formy stanovené zákonem, pokud se tak provede, tak to má mimořádný význam pro úspěšné provedení trestního řízení. Náležité zjištění důkazu provedené způsobem stanoveným v zákoně, je zákonným předpokladem pro pozdější využití důkazu v trestním řízení. Ve fázi předběž-

ného projednání obžaloby se provádějí důkazy, které jsou potřebné k posouzení, zda výsledky přípravného řízení mají odůvodňující charakter, aby byl obviněný postaven před soud. V hlavním líčení spočívá těžiště dokazování. Zde se důkazy provádí v nejširším rozsahu a hodnotí se z hlediska toho, zda byl spáchán trestný čin a zda jej spáchal obžalovaný. V odvolacím řízení se provádí dokazování, pouze pokud nejde o obtížně a těžce proveditelné důkazy, zde se nenahrazuje dokazování, které má provádět soud prvního stupně, provádí se pouze dokazování, které je účelné k rozhodnutí odvolacího soudu.

Dokazování lze rozdělit do tří částí. Vyhledávání důkazů, provádění a procesní zajišťování důkazů, prověrka a hodnocení důkazů. Všechny tyto fáze se vzájemně prolínají a jsou na sebe navázány. Vyhledávání důkazů je činnost, která směřuje k nalezení pramenu informací sloužících jako důkaz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Provádění důkazů je úkon orgánu činných v trestním řízení, kterým si opatřují znalost důkazů. Procesní zajištění důkazů se provádí pomocí protokolu. Hodnocení důkazů je poslední fází v dokazování, kdy orgán činný v trestním řízení hodnotí důkazy a přisuzuje jim určitou hodnotu dle závažnosti, zákonnosti a pravdivosti. Při hodnocení důkazů se orgán činný v trestním řízení řídí zásadou volného hodnocení důkazů.⁶⁵

8.1. Základní pojmy

Za základní pojmy v oboru teorie dokazování v trestním řízení řadíme:

a) Pramen důkazu – nosič či nositel informace, která je k předmětu dokazování (skutek a okolnost týkající se otázek, o nichž je třeba v souvislosti s daným skutkem rozhodnout)⁶⁶ právně významná k dané věci. Pojem pramen důkazu je spjat s kriminalistikou, jelikož kriminalistika tyto důkazy nalézá, zajišťuje z nich poznatky získané a s tím také vytváří metody, které je možné prostřednictvím důkazních prostředků provádět v soudním řízení.

b) Důkazní prostředek – prostředek využívaný orgány činnými v trestním řízení k poznání předmětu důkazu. V soudní praxi se projevuje využívání důkazních prostředků založených na oborech kriminalistické techniky ale i taktiky, které české trestní právo kodifikuje. Zákonem č. 265/2001 Sb., kterým se kodifikují jako dů-

⁶⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif: podle stavu k 1. 1. 2010*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 627-628 s. ISBN 978-80-87212-22-6.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011*. Vyd. 2. Praha: Leges, 2011. 349, 377-382 s. Student. ISBN 978-80-87212-92-9.

⁶⁶ Ustanovení § 89 ods. 1 Trestního řádu – demonstrativní výčet.

kazní prostředky konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě.

c) Důkaz – přímý poznatek o okolnosti důležité pro rozhodování soudu o zavinění, který orgán činný v trestním řízení získal o předmětu důkazu z důkazního prostředku při procesním dokazování. Orgány činné v přípravném trestním řízení důkazy vyhledávají, zajišťují a hodnotí. Kriminalistická olfaktorika patří mezi důkaz, který nelze provádět v jednání před soudem *in natura*, jelikož je potřeba k olfaktorické komparaci speciální pracoviště na policejním středisku, které ji provádí. V tomto případě lze použít dokumentačních videozáznamů jako důkazu.⁶⁷

Trestní řád nerozlišuje mezi pojmy „důkaz“ a „důkazní prostředek“, pro oba tyto pojmy používá termín „důkaz“, i když je mezi nimi nepatrný rozdíl. Důkaz je výsledek činnosti orgánů činných v trestním řízení při dokazování, oproti tomu důkazní prostředek je procesní činnost, která slouží k získání poznatků, jež vedou k poznání skutečností, které mají být zjištěny.⁶⁸

8.2. Kriminalistická olfaktorika jako důkazní prostředek

Kriminalistická olfaktorika je důkazní prostředek, který vyžaduje nalezení a zajištění kriminalistické pachové stopy, získání srovnávacího vzorku a poté komparaci pachové stopy se srovnávacím vzorkem. Jedná se tedy o analogický postup, o který se opírají i jiné důkazní prostředky založené na kriminalistické komparaci.

Průběh pro získání důkazu individuální identifikace osob dle Trestního řádu: Nejdříve dle ustanovení § 113 se provede ohledání místa činu, kde jsou sejmuty a zajištěny pachové stopy a uloženy do pachové konzervy. Poté dle ustanovení § 114 odst. 2 se provádí odběr a zajištění pachového vzorku osoby, tento vzorek je zajištěn z těla osoby, u které má být následně dokázáno, že přišla do kontaktu s místem či předmětem souvisejícím s vyšetřovanou událostí. Tento pachový vzorek je také uzavřen do pachové konzervy. Posledním úkonem je komparace mezi srovnávanými a srovnávacími pachovými konzervami, kde se potvrdí nebo vyloučí individuální pachové shody pomocí čichových vlastností speciálně vycvičeného psa. Dle ustanovení § 105 odst. 1 je průběh a výsledek individuální identifikace osob zdokumentován v písemné formě s přehledným znázorněním postupů odborným vyjád-

⁶⁷ STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 129-133s. ISBN 978-80-7380-238-7.

⁶⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif: podle stavu k 1. 1. 2010*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 628 s. ISBN 978-80-87212-22-6.

řením, které zpracuje kynolog specialista, který jej prováděl. Znaleckým postupem je možné přezkoumat, zda byly postupy prováděny dle lege artis.

Kriminalistická olfaktorika je definována jako: „*důkazní prostředek, který je založen na ohledání místa činu nebo doličných věci souvisejících s vyšetřovanou událostí, z nichž je sejmuta a zajištěna pachová stopa osob formou pachové konzervy. Dále vychází z odběru a fixace pachového vzorku osoby, jejíž kontakt s místem nebo předmětem souvisejícím s vyšetřovanou událostí má být dokázán, a to rovněž formou pachové konzervy. Cílem je prostřednictvím kriminalistické komparace zjistit nebo vyloučit individuální pachovou shodu mezi porovnávanými pachovými konzervami.*“⁶⁹

Soud v případech, kde nemůže být přítomen znaleckým a kriminalistickým úkonům, provádí dokazování posouzením, zda byl důkazní prostředek použit lege artis a zda je nezpochybnitelný z procesního hlediska.

U kriminalistické olfaktoriky dochází k absenci znalců, což je problém soudní praxe, ale pokud by byli v budoucnu kriminalističtí znalci z oboru odorologie do seznamů znalců zapsáni, tak by jejich hlavním úkolem bylo, zda byla kriminalistická olfaktorika provedena lege artis a zda jsou tedy výsledky věrohodné.

Mezi další problém kriminalistické olfaktoriky náleží poukazování na její hybridní charakter, jelikož úkony sejmutí pachové stopy a odběr srovnávací vzorku osoby jsou upraveny Trestním řádem, a tím pádem náleží do trestního práva a kriminalistiky, samotná metoda komparace pachů je zakotvena interním aktem řízení, což je závazný pokyn policejního ředitele a tím pádem náleží do oboru služební kynologie.

Dalším problémem je, že kriminalistické olfaktorika je založena na souboru zkušeností, které jsou získávány od vzniku vědecké kriminalistiky, avšak tu chybí ověřovací objektivní metody aplikovaného vědeckého výzkumu. V České republice doposud nebyl zahájen oficiální vědeckovýzkumný program, avšak praktickému rozvoji olfaktoriky se věnuje obor kynologie a hipologie Policejního prezidenta ČR a teoretickému rozvoji se věnuje katedra Kriminalistiky Policejní akademie ČR. Soudy tedy postupují dle ustanovení § 89 odst. 2 Trestního řádu v případě olfaktoriky.

Důkazem v olfaktorice je, zda se na konkrétním místě nacházela či nenacházela přítomnost pachu, který má individuální charakteristiku konkrétní osoby. Přítom-

⁶⁹ STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 131s. ISBN 978-80-7380-238-7

nost či absence pachu nemůže sloužit jako hlavní a přímý důkaz zavinění. Proto zde závisí na mnoho souvisejících okolnostech a to zda lze prokázat, kdy byla pachová stopa vytvořena, jaký má vztah prověřovaná osoba k tomu určitému místu, jestli byla stopa zajištěna na mobilním předmětu či na místě pevně spojeném s terénem.

Dokazování s pomocí kriminalistické olfaktoriky jako důkazního prostředku v jednání před soudem musí splňovat tři podmínky:

- a) Přesné vymezení předmětu dokazování - dokazuje se pouze to, co má vztah k potvrzení nebo vyvrácení skutečností, které jsou obviněnému kladeny za vinu.
- b) Existence právně důležitých důkazních prostředků – navazuje se zde na teorii o kriminalistických stopách, které je nutné vyhledat, zajistit, prověřit, zhodnotit a zdokumentovat pro účely dokazování.
- c) Dokazování představuje veřejné posouzení.⁷⁰

8.3. Dělení důkazů⁷¹

8.3.1. Důkaz přímý a nepřímý

Za důkaz přímý se považuje důkaz bezprostředně prokazující samu skutečnost rozhodujícího právního významu, za nepřímý důkaz se považuje taková skutečnost, která pouze vychází logickým argumentem z jiné skutečnosti, a nestačí k tomu, aby mohl být učiněn závěr existence toho, co se má dokázat, dokazuje však skutečnost jinou, která s objasňovanou skutečností souvisí. Nepřímý důkaz má pouze význam tam, kde ve spojení s jinými nepochybným nepřímým důkazy, tvoří ucelenou soustavu na sebe logicky navazujících článků, které nejsou vzájemně v rozporu a vedou nepochybně k určitému závěru o dokazované skutečnosti a vylučující možnost jiného závěru.

V kriminalistické olfaktorice může být pachová stopa jak přímým důkazem, tak i nepřímým. Za přímý důkaz se považuje nálezy pachové stopy tam, kde pachatel neměl volný přístup, nebo na předmětu se kterým by v normální situaci vůbec do kontaktu nemohl dostat. Za nepřímý důkaz se považuje pachová stopa, která se našla na místě spáchání trestného činu, ale to bylo veřejně přístupné.

Je tu ale rozpor s vědeckými autoritami v oboru dokazování, které tvrdí, že důkaz založený na kriminalistické olfaktorice, je důkazem nepřímým, jelikož pa-

⁷⁰ STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 132-133s. ISBN 978-80-7380-238-7

⁷¹ STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 134-135s. ISBN 978-80-7380-238-7

chová stopa pouze prokazuje, že individuálně učená osoba byla spojena s místem spáchání trestného činu či s doličným předmětem, avšak tento důkaz nemůže prokázat jednání osoby.

8.3.2. Důkazy usvědčující a ospravedlňující

Usvědčující důkazy prokazují okolnosti, jež svědčí proti obviněnému. Ospravedlňující důkazy prokazují okolnosti, které svědčí ve prospěch obviněného. V této dvojici důkazů se povinně v dokazování objevuje a zakládá se na ni zásada *in dubio pro reo* (v pochybnostech ve prospěch obžalovaného), což znamená, že pokud není obviněnému jednoznačně prokázána vina, nemá být odsouzen. To navazuje i na základní právo presumpci nevin, která je zakotvena v čl. 40 odst. 2 ústavního zákona č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku (dále jen Listina). Důkazy kriminalistické olfaktoriky spadají do důkazů obviňujících, jelikož určují přítomnost určité osoby na místě trestného činu nebo spojitost osoby s určitým předmětem. Ale jako ospravedlňující důkaz by se dal považovat negativní výsledek komparace pachových stop, či nález pachové stopy, která by potvrzovala určité osobě alibi.

8.3.3. Důkazy původní a odvozené

Původní důkaz pochází přímo z pramene, což je takový důkaz, kde mezi pramenem důkazu a orgánem činným v trestním řízení není žádný zprostředkující článek. Důkaz vychází ze zdroje, který se přímo participoval dokazované okolnosti. Naopak odvozený důkaz je ze zprostředkovaného pramene. Důkaz nepochází od přímého nositele důkazu, ale tento důkaz byl předán dalšímu nositeli, který ovšem nebyl přítomen přímo dokazované okolnosti. Pachová stopa patří do důkazu původního.

8.3.4. Důkazy objektivní a subjektivní

Objektivním důkazem je informace, jejíž pravdivost je získávána pozorováním, měřením, zkoušením či jinými prostředky. Tyto důkazy byly získány pomocí využití znalosti zákonitosti exaktních přírodních věd a techniky. Sem by se dala zařadit kriminalistická olfaktorika, kdyby umožňovala individuální pachovou identifikaci. Subjektivním důkazem je informace založena na poznatcích ze společenských oborů. Tyto poznatky jsou založeny na zkušenostech.

8.3.5. Důkazy věcné, osobní a listinné

Osobní důkaz vychází z pramene osobního, byl tedy poskytnut osobou obviněnou, svědkem či znalcem. Dle ustanovení § 97 Trestního řádu může být vyslechnut jako svědek psovod specialista, který vypracoval odborné vyjádření.

Věcný důkaz vychází z věcného pramene, zařadíme sem listiny z materiální stránky ne obsahové, ohledání věci, ohledání místa činu, důkazy spočívající v předmětech.

Listinné důkazy vychází z obsahu listiny, ve kterém se prokazují právní skutečnosti, které jsou součástí předmětu dokazování. Za listinný důkaz se považuje písemné odborné vyjádření dle ustanovení § 105 Trestního řádu, či protokol o odebrání srovnávacího pachového vzorku z těla osoby.

8.4. Dokazování

Předmětem trestného řízení je určitý skutek. Hlavní úlohou trestního řízení je zjistit, zda se skutek stal a kdo ho spáchal. Orgány činné v trestním řízení určitý skutek poznávají pomocí různých věd a metod a získávají poznatky sloužící pro dokazování a rozhodování. Všeobecně platí, že jako důkaz může být použito vše, co může náležitě přispět k objasnění věci a bylo to získané zákonným způsobem. Důkazními prostředky jsou zejména výslech obviněného i svědka, znalecký posudek, odborné vyjádření, rekonstrukce, prověrka na místě, kriminalistický experiment, obhlídka, prohlídka, věci a listiny, výsledky použití informačně-technických prostředků a výsledky operativně-pátrací činnosti.

Tato kapitola se bude dotýkat pouze kriminalistické olfaktoriky, jelikož jako jediná v českém právním systému v rámci kriminalistické odorologie je důkazním prostředkem trestního práva procesního.

V dnešní době jako i v minulosti metoda individuální pachové identifikace osob není trestním právem procesním kodifikována. Je také nutno podotknout, že i jiné obory kriminalistické techniky nejsou kodifikovány, mezi ně patří například balistika, daktyloskopie a jiné. V minulosti byla potřeba kodifikace, jelikož kriminalistická olfaktika patřila do oboru kriminalistické taktiky, ale v dnešní době už tu tato potřeba není, jelikož kriminalistická olfaktika patří do oboru kriminalistické techniky.

Jelikož v trestním právu procesním ctíme zásadu volného hodnocení důkazů, je výhradně na vnitřním přesvědčení soudce, jak zhodnotí věrohodnost individuální pachové identifikace jako důkazního prostředku, je tedy na vnitřním přesvědčení soudce, zda tento důkaz použije a jakým způsobem.

Zásada volného hodnocení důkazů je upravena v ustanovení § 2 odst. 6 Trestního řádu, který zní: „*Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.*“ Nejvýznamnějším hodnocením je to, které provádí soud, protože ten rozhoduje o vině a trestu. Zásada volného hodnocení důkazů je důležitým aspektem soudcovské nezávislosti, jelikož soudce hodnotí provedené důkazy dle vlastního přesvědčení, ke kterému dospěl po pečlivém uvážení všech okolností případu. Současně může soudce hodnotit pouze ty důkazy, které provedl a které vnímal svými smysly. Soud sice hodnotí důkazy podle svého uvážení, ale nesmí dojít k libovůli při hodnocení důkazů, proto je soud povinen v odůvodnění rozhodnutí uvést skutečnosti, které vzal za prokázané, důkazy, o které se skutkové zjištění opírají, a úvahy, jimiž se řídil při provádění důkazů.

Podle judikatury Evropského soudu je spravedlivý takový proces, který je kontradiktorní. Zásada kontradiktornosti znamená, že rozhodnutí soudu závisí na výsledku konfrontace mezi stranami. Každá strana má tedy možnost se seznámit se všemi podklady, tvrzeními a důkazy protistrany a poté se k tomuto vyjádřit. Každá ze stran má možnost navrhnout důkazy a požadovat, aby byly vyslechnuty její argumenty, naproti tomu, má právo se vyjadřovat k důkazům a argumentům druhé strany. Na zásadu kontradiktornosti navazuje zásada rovnosti „zbraní“, kdy každá ze stran má stejnou možnost hájit své zájmy, ale žádná ze stran nesmí mít výhodu oproti druhé straně. Při dokazování je tato zásada uplatněna hlavně v tom, aby každá strana měla možnost navrhnout či předkládat důkazy k podpoře svého tvrzení či na svou obhajobu.

V soudní praxi je výhradně ponecháno na vnitřním přesvědčení soudce, jak bude hodnotit věrohodnost důkazního prostředku individuální pachové identifikace, v této problematice máme pouze judikáty odvolacích soudů a Ústavního soudu ČR, kteří se snaží tuto problematiku sjednocovat. Jelikož ale není kriminalistická olfaktorika právně kodifikována jako důkazní prostředek, tak tu jsou velké rozpory mezi soudy, zda bude tato technika využívána či ignorována, převážně se to stává u násilných a mravnostních trestných činů se zvláště velkou společenskou nebezpečností.

Nedůvěra k výsledkům zkoumání metodou pachových konzerv pramení zejména z nedostatečné informovanosti a nesprávného názoru, že jde o neopakovatelný úkon, u kterého se o správnosti výsledku nemůže soud přesvědčit u hlavního líčení. V současné trestněprávní praxi se výsledek z metody pachových konzerv

začíná více využívat a lze jej podřadit pod ustanovení § 89 odst. 2 Trestního řádu, kde se hovoří, že za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci.

Důkaz založený na individuální pachové identifikaci je trestním právem všeobecně přijímaný, ale soudy jej přijímají s výhradami a spíše jako nepřímý důkaz.

V dnešní době tvoří trestní právo procesní a kriminalistika nerozlučnou dvojici, která by jedna bez druhé nemohla existovat. Kriminalistika by ztratila své opodstatnění, kdyby nebylo dokazování v trestním právu procesním, a dokazování v trestním právu procesním nemůže být založeno pouze na tradičních pramenech důkazů a důkazních prostředcích. Kriminalistika se vyvíjí s tím, jak se vyvíjí způsob páchaní trestné činnosti.

Kriminalistická olfaktorika je v českém trestním právu procesním de facto uznávána jako pramen důkazu, i když stále nemá v seznamech znalců žádného zástupce, proto jsou jednotliví experti soudy jmenováni, nebo je vyslechnut technik, který snímal pachové stopy poté proškolený policista, který snímal porovnávací pachové stopy, a poté psovod specialista, který provedl srovnávací pachovou zkoušku.

Pachové stopy jsou nejčastěji odebírány v případech vražd, ublížení na zdraví, násilné trestné činnosti mravnostního charakteru, loupeže, trestné činy spojené s omezováním osobní svobody, únosy, nebezpečné vyhrožování, terorismus.

Odebrání otisků pachové stopy je vymezené ustanovením § 113 a § 114 Trestního řádu, o ohledání a prohlídce těla. Odběru porovnávací pachové stopy se musí podrobit každý, i když má právo odepřít výpověď, nelze-li pro odpor podezřelého či obviněného úkon provést, tak po marné předchozí výzvě je orgán činný oprávněn uložit pořádkovou pokutu či překonat odpor. Policejní orgán potřebuje k překonání odporu souhlas státního zástupce. Odebrání pachové stopy se považuje za neodkladný a neopakovatelný úkon jen tehdy, kdy v případě pozitivního zjištění, že jde o jednu ze skutečností odůvodňujících zahájení trestního stíhání. Jinak se porovnávací pachová stopa odebírá až po zahájení trestního stíhání. Při snímání porovnávací pachové stopy je nutná přítomnost obhájce nebo nezúčastněné osoby.

Kriminalistickým porovnáváním pachové stopy z místa činu a osoby je možné zpravidla poukázat na to, že se určitá osoba zdržovala na místě činu a do jisté míry lze určit i trasu pohybu. Na základě těchto skutečností nemůžeme přímo odvodit, že tato osoba je pachatelem trestného činu. Získaný poznatek se musí posoudit s přihlédnutím na další získané důkazy. Pomocí porovnávání pachových stop

lze jednoznačně určit, zda určitá osoba byla či nebyla na místě činu za podmínky, že je současně bezpečně vyloučeno, že došlo k přenosu pachové stopy.

Pokud se v daném vyšetřování předpokládá využití metody pachových konzerv, musí vyšetřovatel vyhledat a zajistit:

- a) na místě činu odebrat vzorek pachové stopy,
- b) zadokumentovat odebrání vzorku pachové stopy,
- c) v případě vznesení obvinění si vyžádat porovnání vzorku pachové stopy s porovnávací pachovou konzervou,
- d) výsledky porovnávání pachů založit do vyšetřovacího spisu.

V rámci hodnocení důkazů je důležité, aby orgány činné v trestním řízení hodnotily výsledky pachové identifikace v souvislosti s ostatními důkazy, aby se bralo v potaz, zda byl nalezen pouze jeden otisk pachové stopy či více otisků pachových stop od jedné osoby, kde a kdy byly otisky pachových stop nalezeny, u kolika z nich byla zjištěna shoda se srovnávací pachovou konzervou, jaký časový odstup byl při zjištění shody.

V České republice se objevovaly během několika desetiletí tyto přístupy k posuzování pachových stop:

- a) Pachová stopa je jen operativně pátrací pomůckou, která slouží k objasnění trestné činnosti, může být i indicií pro orientaci dalšího zaměření práce operativních orgánů a vyšetřovatelů.
- b) Pachová stopa je podpůrným důkazem, který může přispět k usvědčení obžalovaného, ale musí tu současně existovat i jiné přímé důkazy, které vinu obžalovaného prokazují, či existují jiné nepřímé důkazy.
- c) Pachová stopa je důkazem, který sám může přispět k usvědčení obžalovaného, a to nemusí existovat žádné jiné důkazy o jeho vině.⁷²

⁷² KRAJNÍK, Václav, Vladimír ĎURIŠIN, Marian KOZÁK a František BOHRN. A KOL. *Policajná kynológia*. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného sboru v Bratislave, 2009. 268-270 s. ISBN 978-80-8054-476-8.

STRAUS, Jiří a KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 127-129s. ISBN 978-80-7380-238-7.

KLOUBEK, Martin. Kriminalistická metoda pachové identifikace prostřednictvím služebního psa. *Kriminalistický sborník*, 2002, 46 (5), 38-44 s.

TERYNGEL, Jiří. Pes a pachová stopa v trestním řízení. *Trestní právo*, 2002, 7 (11), 9-14 s. ISSN 1211-2860.

VANTUCH, Pavel. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. *Trestně právní revue*, 2008, 7 (4), 106-111 s. ISSN 1213-5313.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011*. Vyd. 2. Praha: Leges, 2011. 351 s. Student. ISBN 978-80-87212-92-9.

8.5. Odborné vyjádření

Odborné vyjádření je listinným důkazem dle ustanovení § 112 Trestního řádu, který říká, že listinnými důkazy jsou důkazy, které svým obsahem prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost vztahující se k trestnému činu nebo obviněnému. Důkaz individuální pachovou identifikací je realizován odborným vyjádřením. Odborné vyjádření se řídí ustanovením § 105 Trestního řádu a příslušnými ustanoveními Závazného pokynu policejního ředitele.

Novela z roku 2001 určila, že prioritní pro posouzení odborných otázek je vyžádání si odborného vyjádření, nikoliv přibrání znalce. Odborné vyjádření může podat i osoba, která je jinak činná jako znalec. Posouzení, kdy je potřeba odborných znalostí provádí orgán činný v trestním řízení, který v době, kdy nastala určitá otázka, koná řízení.⁷³

Stejným znakem odborného vyjádření a znaleckého posudku je to, že se jimi objasňují odborné otázky, které nemohou být nahrazeny jiným důkazním prostředkem.

Rozdíl mezi znaleckým posudkem a odborným vyjádřením je dán tím, že znalecký posudek je samostatný důkazní prostředek, který je v trestním řádu samostatně upraven ustanovením § 105 Trestního řádu, je to důkaz podaný znalcem, což je odborník ve svém oboru, který je zapsán v seznamu znalců, to tedy vyžaduje odbornou kvalifikaci, která je potvrzena státem a pověřenými orgány.

Orgán činný v trestním řízení si musí vyžádat odborné vyjádření či přibrat znalce i přesto, že má sám odborné znalosti, kterých je potřeba k objasnění skutečností.

V ČR je odborné vyjádření o metodě pachové identifikace na rozdíl od znaleckého posudku poskytováno psuododem, ne znalcem. Orgán činný v trestním řízení si vyžádá dle ustanovení § 105 odst. 1 Trestního řádu o podání odborného vyjádření, které není usnesením, jelikož o něm orgán činný v trestním řízení nerozhodne, ale vyžádá si ho, proto proti tomu není možná stížnost.⁷⁴

Při přípravě odborného vyjádření se použije ustanovení § 107 Trestního řádu, které se týká přípravy posudku. Orgán činný v trestním řízení přesně vymezí, co do příslušného pracoviště žádá, kterou stopu či osobu chce prověřit. Zde se bude jednat o prověření, zda otisky pachových stop zajištěných na místě činu, jsou shod-

⁷³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif: podle stavu k 1. 1. 2010*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 649-650 s. ISBN 978-80-87212-22-6.

⁷⁴ Kroulík, Pavel., Mladová, Marie. *Novely. Kriminologický sborník*, 2002,46 (1), 36 s.

né se srovnávací stopou určité osoby, nebo která pachová konzerva se shoduje s určitou srovnávací pachovou konzervou prověřovaných osob.

I přesto, že se o znalecký posudek nejedná, bude se psod při vypracování odborného vyjádření řídit Vyhláškou č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících. Odborné vyjádření bude obsahovat nález, kde odborník uvede popis zkoumaného materiálu popřípadě jevů, souhrn skutečností, k nimž při úkonu přihlížel a vlastní odborné vyjádření, kde bude odborník odpovídat na kladené otázky. Znalecká doložka v odborném vyjádření uvedena nebude, jelikož se nejedná o znalecký posudek. O každém srovnávání pachů se vede srovnávací diagram, který je přiložen k odbornému vyjádření o výsledku porovnání otisků pachových stop. K odbornému vyjádření je možné přiložit i videozáznam provedeného srovnávání. K podpoře věrohodnosti odborného vyjádření si může soud vyžádat výslech psoda jako svědka, který prováděl pachovou identifikaci.

V odborném vyjádření je nepřipustné, aby zpracovatel odborného vyjádření o pachové identifikaci prováděl hodnocení důkazů a řešil právní otázky. Odborné vyjádření obsahuje základní identifikační údaje, jelikož orgán činný v trestním řízení, který si toto vyjádření vyžádal je povinen, poskytnout pouze identifikační údaje a ty údaje, které se vztahují k okolnostem zajištění otisků pachových stop a srovnávacích pachových stop. Dále v odborném vyjádření je určeno, které pachové konzervy pes označil a zda šlo o otisk pachové stopy či o srovnávací pachovou stopu, proto také odborné vyjádření pouze potvrzuje či vyvrací shodu předložených pachových konzerv.

8.6. Svědecké výpovědi

Jednou z možností soudu je také výslech svědků, kteří se v průběhu prověřování, vyšetřování a soudního procesu podíleli na odebrání vzorků pachových stop či srovnávacích pachových konzerv, nebo prováděli srovnávání pachů. Svědek je fyzická osoba odlišná od obviněného, která je předvolána orgánem činným v trestním řízení, aby uvedla všechny ji známé skutečnosti, jež vnímala svými smysly, a tyto skutečnosti jsou důležité pro rozhodnutí v trestním řízení. Svědek je proto nezastupitelný jinou osobou, jelikož on vnímá svými smysly.

Při svědecké výpovědi se soud bezprostředně seznamuje s důkazním materiálem.

Policejních technik podává svou svědeckou výpověď o místě nálezu pachových stop, jejich sejmutí, doplní či upřesní protokol, který při odběru pachových stop vypracoval. Dále může podat svědeckou výpověď technik, který odebíral

srovnávací pachovou stopu, kde podává svou svědeckou výpověď o tom, z jaké části těla byla pachová stopa odebrána, zda byl stále přítomen v místnosti při odběru, aby nemohla osoba, ze které se snímá pachová stopa přenést jiný pach na snímač, doplní či upřesní protokol o odběru srovnávací pachové stopy.

Nejhlavnějším svědkem při porovnávání pachových stop je policejní psovod, který prováděl pachové srovnání. Policejní psovod vypoví o tom, jak probíhalo srovnávání, zda byla provedena kontrola náhodné zajímavosti, kolikrát pes určil tu samou srovnávací pachovou konzervu. Podá vysvětlení či doplnění k odbornému vyjádření či okomentuje videozáznam se srovnávací pachovou zkouškou.⁷⁵

8.7. Protiargumenty

Vzhledem ke krátké historii individuální pachové identifikace, která je aplikovaná pouze několik desetiletí, vzbuzuje nedůvěru, jelikož tu vznikají doposud neujasněné otázky ohledně zkoumání lidského pachu.

Pochybnosti, které vyvolává laická veřejnost i odborníci z kriminalistického zkoumání či na trestní proces, by neměly automaticky snižovat význam metody individuální pachové identifikace. Každá kriminalistická metoda se vyvíjí v určitých konkrétních podmínkách, které jsou dány vědeckotechnickým rozvojem i společenským vývojem. I uznávané kriminalistické metody mají své odpůrce a nedostatky a některé jsou zase přijímány s velkou důvěrou a bez kriminalistického ověření.

Mnohé protiargumenty proti metodě pachových konzerv vůbec nezohledňují vývoj této metody ve vědeckém pokroku a v pokroku kriminalistického zkoumání. Nelze porovnávat tuto metodu před x lety a dnes, jelikož mnohé kroky a detaily zkoumání jsou dnes vědecky odůvodněné. Změnily se používané materiály i samotný výcvik psa.

Proti psovi je stále nejvíce protiargumentů dané metody. Nedůvěru vzbuzuje nevěrohodnost zvířete a nemožnost s ním komunikovat v přímé řeči. Protiargumenty, které jsou založené na nervozitě a senzibilitě psa při kriminalistickém porovnávání nemají logický základ, jelikož kriminalistická odorologie se při výcviku psa na tento specifický problém zaměřuje u této metody. Existují i argumenty, které se opírají o to, že psa není možné vyslechnout, ale ne každé kriminalistické zkoumání je založené na výslechu. Jelikož má pes paměť a jeho výsledek porovnávání je za-

⁷⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif: podle stavu k 1. 1. 2010*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 636 s. ISBN 978-80-87212-22-6.

ložen na jeho paměťových schopnostech, tak můžeme říci, že jeho výpověď nemusí být verbální, ale stačí, když je založena na jeho paměti, jelikož všechny kriminalisticko-taktické metody jsou založené na paměti. Prostřednictvím psa nelze zjistit, zda se jedná o „podvrženou pachovou stopu.“ Zde záleží na tom, zda byl vzorek pachové stopy sejmuto z mobilního či imobilního předmětu. Jelikož na místo činu může být pachatelem záměrně podvržen mobilní předmět s pachovou stopou jiné osoby, která se může v nějaké vyšetřovací verzi stát osobou podezřelou.

Dalším problémem je individuálnost lidského pachu, který není všeobecně považován za problém definitivně vyřešený, jelikož kriminalistická praxe a praxe trestně procesní nepřijala definitivně tvrzení kriminalistiky o individuálnosti lidského pachu.

JUDr. Štěpán Roman se zdá být oponentem metody pachových konzerv, z jeho článku v Bulletinu advokacie č.8/1996 se nenajde nic pozitivního, co by na této metodě shledával. K věrohodnosti metody uvádí, že neexistuje žádná kontrolní metoda, která by jednoznačně potvrdila, že z konkrétního člověka či věci byl získán individuální pach v nezbytně potřebném množství pro srovnání a že tento pach již v době snímání nebyl kontaminován. A dále má pochybnosti o tom, že neexistuje metoda, která by nezávisle a objektivně posoudila, proč došlo ke srovnání dvou pachových konzerv. JUDr. Roman se kloní k názoru, že pes nesrovnal dvě pachové konzervy se stejným pachem, ale že vycítil od psovoda, ve které konzervě se pach nachází, protože pes je senzibil, a existuje tu symbióza mezi psem a psovodem, jež dokáže vycítil od psovoda, která konzerva je ta pravá. A proto kontrolou srovnání pachových konzerv by se měla stát plynová chromatografie, ale jak se zdá, tak autor článků nepochopil, že plynová chromatografie nelze použít k individuální pachové identifikaci.

Dle autora článku pachová zkouška nemá povahu ani nepřímého důkazu, jelikož výsledek je nejistý, protože se nemůže zcela jistě z tohoto srovnání dovodit, že konkrétní osoba byla či nebyla na konkrétním místě a přišla či nepřišla do kontaktu s určitou věcí. Výsledek srovnání pachových konzerv totiž může být dán:

- a) shodným pachem
- b) senzibilitou psa
- c) kontaminací pachových konzerv
- d) nevhodně postavenou řadou pachových konzerv
- e) nervozitou psa či psovoda při experimentu
- f) existencí zájmového pachu

g) špatně zajištěnou pachovou stopou z místa činu či od podezřelé osoby.

Některé protiargumenty jsou tu jen proto, aby za každou cenu vyvolávaly problémy, a přitom si vůbec neuvědomují, že od ostatních znaleckých metod, se takové vysvětlení nevyžaduje. V kriminalistických metodách máme hledat princip pozitivního výsledku.⁷⁶

⁷⁶ KRAJNÍK, Václav, Vladimír ĎURIŠIN, Marian KOZÁK a František BOHRN. A KOL. *Policajná kynológia*. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného sboru v Bratislave, 2009. 270-271 s. ISBN 978-80-8054-476-8.

KLOUBEK, Martin. Kriminalistická metoda pachové identifikace prostřednictvím služebního psa. *Kriminalistický sborník*, 2002, 46 (5), 38-44 s.

ROMAN, Štěpán. K problematice využití tzv. pachových konzerv v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 1996, 8, 20-25 s. ISSN 1210-6348.

9. Judikatura

V rozhodnutích soudů lze rozpoznat myšlenkový posun ve vnímání pachových stop. Mezi léty 1962 - 1995 měly soudy velmi kritický přístup k využití pachových stop. V tomto období byla pachová stopa pouze operativně pátracím prostředkem, který sloužil k objasnění trestné činnosti. Tento operativně pátrací prostředek byl v podstatě pouze indicií pro orientaci dalšího zaměření práce orgánů činných v trestním řízení. Do roku 1989 byla metoda pachové identifikace utajena směrnicí VB/F-21/R-77, s tím souvisí zásada na spravedlivý proces a princip veřejnosti řízení, ale pokud metoda pachových konzerv byla utajena, tak by veřejnost z tohoto řízení musela být vyloučena, což odporuje zásadě na spravedlivý proces. Ale utajovat způsob důkazního prostředku nešlo, pouze utajované skutečnosti. Proto se metoda pachových konzerv nemohla použít jako důkazní prostředek.

I judikatura v tomto období odmítá použít metodu pachových konzerv jako důkaz prováděný před soudem. Nejvyšší soud ve svém stanovisku ze dne 30. 11. 1988 sp. zn. Tpj 97/88 uvádí: „ ... *Vyskytli se i případy, kdy závěr o vině je vyvozován též z existence tzv. pachových stop zajištěných na místě činu. K této otázce je nutno uvést, že metoda pachových konzerv je operativně taktickou pomůckou pro objasňování trestné činnosti a slouží jako indicie pro orientaci a další zaměření práce operativních orgánů a vyšetřovatelů VB. Nemůže být tedy použita jako jediný usvědčující důkaz proti pachateli a její význam tkví pouze v tom, že na jejím podkladě mohou být získány důkazy způsobem upraveným v trestním řádu, které pak lze v trestním řízení použít a hodnotit.*“ Proto soudy se o pachové stopy jako důkazy opíraly velmi zřídka, s větší pravděpodobností se používaly jako indicie, se kterým pracovali orgány kriminální služby a vyšetřovatelé při zjišťování a vyhledávání usvědčujících důkazů. V mnoha případech poznatky o tom, že byla pachová stopa zjištěna na místě činu, nebyly součástí trestního spisu, jelikož přístup soudů byl velmi laxní.

Ve stejném období, kdy byl soudní praxí přijímán kritický přístup k využití pachových stop, tak v kriminalistické praxi převažoval úplný opak. Kriminalistická praxe prosazovala názor, že využití pachových stop může být použito jako usvědčující důkaz proti pachateli, který není z trestné činnosti jinak usvědčován, a neexistují proti němu žádné jiné důkazy o jeho vině.

V dnešní době převažuje v soudní praxi názor, že pachová stopa nalezená na místě činu je podpurným důkazem, který může přispět k usvědčení obžalovaného za podmínek, že existují i jiné nepřímé důkazy o jeho vině, či přímé důkazy, které

jeho vinu dokazují. Z pachové stopy nalezené na místě činu může soud pouze dovést, že obžalovaný se zdržoval na místě činu či přišel do kontaktu s předmětem, ale nemůže dovést, že obžalovaný spáchal trestný čin.⁷⁷

Po roce 1995 byla praxe soudů v České republice velmi nejednotná. Soudy pachovou identifikaci jako důkaz akceptovali s tím, že soudům nestačila zpráva o srovnání pachů, ale chtěl shlédnout i videozáznam pachové identifikace, či si senát nechal předvést činnost psa při této pachové identifikaci. Poté až rozhodoval o její věrohodnosti. Soudy přistupovali k tomuto důkazu jako k nepřímému či podpůrnému. Některé soudy i tak setrvali na stanovisku Nejvyššího soudu.

9.1. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky

Stěžejním případem byl v roce 1999 mediálně sledovaná kauze vyloupení pošty v Praze 6 – Dejvicích. V tomto případě byly rozhodujícím důkazem svědčícím proti obžalovaným pachové stopy nalezené na místě činu. Ministr spravedlnosti zde podával stížnost proti porušení zákona k Nejvyššímu soudu ČR v neprospěch obžalovaných, jelikož soud prvního i druhého stupně odmítly metodu pachových konzerv, jelikož se nejedná o důkaz použitelný před soudem, ale pouze o kriminalistickou metodu. Nejvyšší soud s tímto názorem nesouhlasil a vyvodil z ustanovení § 89 odst. 2 Trestního řádu, že za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. Tudíž důkaz pachovou stopou, který mohl přispět k objasnění věci, se nesmí předem vyloučit z okruhu přípustných důkazních prostředků. I přesto, že v trestním řádu není zvláštní úprava postupu metody pachových konzerv, tak i tak se má za to, že splňuje náležitosti úkonu Trestního řádu. Nejvyšší soud v tomto rozsudku poukazuje na to, že se jedná o metodu, která je zcela nepřezkoumatelná orgány činnými v trestním řízení a je založena pouze na chování psa. To však není důvodem pro to, aby tato metoda byla odmítnuta. Nejvyšší soud však nabádá při hodnocení tohoto důkazu k velké obezřetnosti a výslovně uvádí, že se jedná o důkaz podpůrný a nepřímý. Je také nutné brát zřetel na to, kde a kdy byly pachové otisky nalezeny, s jakým časovým odstupem byla shoda zjištěna, zda byla shoda určena na základě jednoho otisku či více otisků pachové stopy.⁷⁸

Na předchozí rozsudek Nejvyššího soudu ČR navazuje usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 TZ 107/2002 ze dne 14. 4. 2003, kde ministr spravedlnost podal stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněných. Zde obvinění měli přepad-

⁷⁷ VANTUCH, Pavel. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. *Trestně právní revue*, 2008, 7 (4), 106-111 s. ISSN 1213-5313

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 8 TZ 44/1999 ze dne 27.4.1999

nout poštu, ale soud prvního i druhého stupně obviněné zprostil viny, jelikož se nenašel žádný přímý důkaz. Pan ministr se snažil dosáhnout toho, že stěžejní důkazy získané metodou pachové identifikace nebyly pečlivě hodnoceny v souvislosti s obsahem dalších důkazů. V této souvislosti zdůraznil množství a kvalitu důkazů získaných metodou pachové identifikace, jelikož otisky pachových stop byly nalezeny ve voze, na sáčkách s penězi i na místě činu, což jednoznačně mělo dle pana ministra prokazovat, že obvinění automobily používali a manipulovali s nástroji, které použili na místě činu, taktéž přišli do styku s penězi, které byly odcizeny. Tyto tisky pachových stop dle stěžovatele jednoznačně prokazují, že obvinění spáchali tento trestný čin, s tím že pachové stopy se mají hodnotit jako důkaz přímý vzhledem k situaci. Nejvyšší soud však vydal stanovisko, ve kterém uvádí: „*Početnost ztotožněných pachových stop je nepochybně významnou indicií, která zvyšuje důvodné podezření, že dotyčná osoba mohla trestný čin spáchat, ale bez dalších důvodů se taková pravděpodobnost nemůže proměnit v potřebnou míru jistoty, a to tím méně, existují-li značné rozpory mezi výsledky pachové identifikace a ostatními důkazy.*“ V tomto usnesení Nejvyšší soud ČR poukázal na to, že soud prvního stupně se podrobně zabýval hodnocením všech získaných důkazů a porovnal získané důkazy metodou pachové identifikace s ostatními důkazy. A že soud prvního stupně správně dospěl k pochybnostem v průkaznosti metody pachové identifikace se srovnáním s ostatními důkazy. A jednoznačně dal za pravdu soudům nižší instance, že po provedení a posouzení všech dostupných důkazů a to jednotlivě i ve svém souhrnu neprokazují vinu obviněných.

9.2. Nálezy Ústavního soudu České republiky

Ústavní soud nenáleží do obecné soustavy soudů, ale má ze zákona č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky (dále jen Ústava) zvlášť dané postavení orgánu ochrany ústavnosti a druhého pilíře soudní moci. V souvislosti s pachovými stopami rozhoduje Ústavní soud o stížnosti dle ustanovení § 87 odst. 1 písm. d) Ústavy proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavě zaručených práv a svobod. A dle ustanovení § 89 odst. 2 Ústavy jsou všechna rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány a osoby. Proto nálezy zabývající se otázkou pachových stop jsou pro rozhodování ostatních soudů důležitější, nežli všechna publikovaná rozhodnutí obecných soudů, jelikož Ústavní soud stanovuje limity pro použití a hodnocení metody pachových konzerv.

Mezi první rozhodnutí Ústavního soudu, které se týká metody pachových konzerv je nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 341/1996 ze dne 25. 6. 1997, kdy

stěžovatel, napadl rozsudek Městského soudu v Praze, který potvrdil jeho vinu za loupež. Stěžovatel namítá, že bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces dle ustanovení čl. 36 a 37 Listiny a ustanovení čl. 6 Úmluvy. Žalovaný namítal porušení presumpce nevin, jelikož soud vzal v potaz pouze výslech poškozeného a ne svědků, které byli navrženy obhajobou. Také zde poškozený napadá metodu pachových konzerv, která by neměla být jako důkaz před soudem použitelná, jelikož se nedá přezkoumat. Tato stížnost byla zamítnuta, protože Ústavní soud konstatoval, že mu jako orgánu kontroly ústavnosti stojícímu mimo soustavu obecných soudů nepřísluší znovu hodnotit skutková tvrzení obecných soudů či je doplňovat. Ústavní soud se pouze zaměřil na to, zda nebyla porušena některá ze základních práv zaručená Ústavou, Listinou či mezinárodními závazky o lidských právech. V odůvodnění Ústavní soud uvedl, že je věci obecného soudu, zda přípustnost důkazu metody pachových konzerv povolí, ale může z něj pouze vyvodit, zda pachatel se na místě činu zdržoval či nezdržoval a zda přišel či nepřišel do kontaktu s určitými věcmi. Toto odůvodnění se stále drží v duchu Rozsudku Nejvyššího soudu o tom, že srovnání pachových konzerv může sloužit jako důkaz, ale pouze jako nepřímý či podpůrný. A v tomto případě zde opravdu sloužil jako podpůrný důkaz, který podpořil svědeckou výpověď poškozeného.

Více se k metodě pachových konzerv vyjadřuje náleží Ústavního soudu ze dne 4. 3. 1998 sp. zn. I. ÚS 394/1997 v napadeném usnesení Městského soudu v Praze, který potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, kde byl stěžovatel uznán vinným z trestného činu krádeže a porušování domovní svobody. Stěžovatel soudu vytýká porušení ustanovení čl. 7 odst. a čl. 8 odst. 2 Listiny a ustanovení článků 5. a 6. Úmluvy. Stěžovatel upozorňuje na to, že byl prakticky odsouzen na základě výsledků pachové identifikace, metodou pachových konzerv a výpovědí svědků o tom, že se choval podezřele, když byl policejním orgánem zadržen při jedné z preventivních akcí na pražském sídlišti. Byla mu odebrána srovnávací pachová stopa, které poté byla ztotožněna s několika vzorky pachových stop, které byly odebrány po vloupání do několika bytů na tomto sídlišti. Nejprve se Ústavní soud zabýval otázkou charakteru odebírání srovnávacích pachových stop a konstatoval, že se jedná o úkon dle ustanovení § 114 odst. 2 Trestního řádu, tedy že se nejedná o zásah do integrity lidského organismu, proto není nutné, aby ho prováděl lékař či jiný zdravotnický pracovník. Dále se Ústavní soud zabýval použitím metody pachové identifikace jako důkazu v řízení před soudem. Zde konstatoval, že pouze na základě sejmутého otisku pachové stopy, který byl sejmут z podlahy v bytě poško-

zeného, nelze v něm mít bezpečnou záruku, aby mohlo dojít k rozhodnutí o vině a odsouzení obžalovaného. Podle názoru Ústavního soudu v této věci orgány činné v trestním řízení porušili ustanovení § 2 odst. 5 Trestního řádu tím, že nezjistily skutkový stav věci bez důvodných pochybností a také neobjasňovaly okolnosti svědčící ve prospěch obviněného. V této věci měl být uplatněn pouze jediný důkaz a to pachová stopa, jelikož výpověď policistů, kteří zadrželi stěžovatele z důvodu podezřelého chování nelze za důkaz považovat. U tohoto nálezu Ústavní soud nezpochybnil obecnou věrohodnost samotného důkazu pachovou zkouškou, ale zpochybnil pouze to, že olfaktorika nelze použít jako hlavní důkaz, když nepřímé důkazy nevytvořili kompletní soubor. Pomocí tohoto důkazního prostředku lze dojít pouze k závěru, že osoba v blíže neurčené době, se s největší pravděpodobností na místě činu nacházela. Ale nelze z toho odvodit, že tato osoba ten trestný čin spáchala. Tímto nedostatečně provedeným dokazováním dal Ústavní soud za pravdu stěžovateli, že byla porušena jeho základní práva a svobody.

V dalším případě⁷⁹ Ústavní soud řešil otázku, kdy stěžovatel byl uznán vinným z neoprávněného užívání cizí věci, kdy se měl nezjištěným způsobem dostat do vozidla a odjet s ním cca 10 metrů, poté automobil opustit, ale jelikož ho nezjistil, tak se samo rozjelo a nabouralo do jiného zaparkovaného automobilu. Jako důkazy v tomto případě sloužily pachové stopy, které byly zajištěny ve vozidle a výslechy svědků, kteří stěžovatele viděli poblíž vozidla a ty, kteří viděli srážku vozidel. Stěžovatel namítá porušení jeho ústavně zakotvených práv čl. 8 odst. 2, čl. 39 Listiny a čl. 6, zejména pak odst. 3 písm. d) Úmluvy. Základní práva stěžovatele měla být porušena tím, že byl odsouzen na základě jednoho nepřímého důkazu, kterým byly pachové stopy. Tento důkaz nebyl podpořen jinými důkazy, jelikož svědci jej neviděli sedět v inkriminovanou dobu v automobilu, ale viděli ho pouze v okolí vozidla. Dále soud odmítl provést další důkazy, které by potvrdily nevinu stěžovatele. Ústavní soud ve svém rozhodnutí opět nezpochybnil věrohodnost důkazu pachovou zkouškou, „na základě tohoto nepřímého a svou povahou podpůrného důkazu je však možno pouze dospět k závěru, že určitá osoba se v blíže neurčené době s největší pravděpodobností na určitém místě nacházela, nelze z něj však jednoznačně a bez veškeré pochybností dovodit, že právě ona se dopustila trestného činu.“ V tomto případě obecné soudy měly porušit zásadu in dubio pro reo, jelikož se náležitě nevyrovnaly s hodnocením nepřímých důkazů. Z důkazů, které obecné soudy provedly, odvodily závěry o vině stěžovatele, jež jsou v rozporu se skuteč-

⁷⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 418/1999 ze dne 3. 8. 2000.

ným skutkovým stavem. V tomto případě dle Ústavního soudu řetězec nepřímých důkazů vykazoval mezery a vyvolával důvodné pochybnosti, proto nepřímé důkazy získané vyhodnocením pachových stop a svědeckých výpovědí dokazujících přítomnost u automobilu, ne v něm, nejsou dostačující k vyslovení viny. Ústavní soud také konstatoval, že byl porušen čl. 6 odst. 1 Úmluvy, kdy nebyl respektován princip spravedlivého trestního řízení „rovnost zbraní“, jelikož každá ze stran má možnost předkládat své názory a reagovat na tvrzení jiných. Tento princip byl obecnými soudy porušen tak, že své rozhodnutí opřely o nepřezkoumatelný důkaz (důkaz pachovou zkouškou). Evropský soud konstatoval: „že každá případ, který vyvolává sebemenší důkazní pochybnost, musí být vykládán ve prospěch obviněného.“

V nálezu III. ÚS 623/2000 ze dne 27. 5. 2003 se Ústavní soud zabývá otázkou přenosu pachové stopy. Stěžovatel byl uznán vinným pro trestný čin loupeže. Stěžovatel ve své stížnosti poukazuje na procesní nedostatky. Ústavní soud v nálezu rozebírá použitelnost jednotlivých důkazních prostředků v trestním řízení. V souvislosti s pachovými stopami se Ústavní soud vyjadřuje k problematice zachycení průběhu odběrů srovnávací pachové stopy, který se protokoluje. Ústavní soud uvádí, že pachové stopy získané na místě činu byly řádně zaprotokolovány naproti tomu odběr srovnávacích pachových stop protokolárně ani jinak zdokumentován není. Ústavní soud odkazuje na výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 10/95, kdy „zajištěná pachová stopa musí být popsána v protokole o ohledání místa činu. Byla-li zajištěna jinak, je nutno ji popsat většinou v protokolu o dodatečném ohledání místa činu nebo jiného místa, stejně tak jako předmět, z něhož byla sejmuta. Odběr srovnávací pachové stopy se provádí u prověřovaných osob a nejčastěji u obviněného. Je ovšem nezbytné pořízení protokolu nebo úředního záznamu o tom, že byl proveden odběr srovnávací pachové konzervy. Při odběru je nutno postupovat podle § 114 odst. 3 tr. ř. (prohlídka těla a jiné podobné úkony). Osoba musí být seznámena s tím, že se odběr bude provádět a zda je ochotna se mu podrobit. V případě odmítnutí lze vynucovat splnění této povinnosti jen uložením pořádkové pokuty podle § 66 tr. ř.“ Ústavní soud dospěl k závěru, že srovnávací pachová stopa nebyla odebrána dle postupu ustanovení § 55 odst. 1 trestního řádu, kdy musí být odběr zaprotokolován či jinak proveden úřední záznam. Smyslem protokolace je, že úkon je ověřitelný a nedojde k záměně při odběru pachových stop či manipulaci s nimi. Při svědeckých výpovědích bylo odpovězeno na otázku obhájkyň, zda může dojít k přenosu pachové stopy majitele oblečení, na věci, kterých se dotýkal, když toto oblečení měl na sobě někdo jiný? Odpověď zněla, že

přenos pachů je možný. „*Na věcech, s nimiž přišly osoby do styku, podle všech zjištěných zkušeností tyto pachy zůstávají. Pokud používají oblečení dvě osoby, a toto oblečení se pak dotkne nějakého předmětu, nebo na něm leží, je možné a pravděpodobné, že na tom místě ulpí oba pachy nebo jejich část.*“ Z toho vyplývá, že možnost přenosu pachové stopy vzbuzuje důvodné pochybnosti v každém případě, kde budou pachové stopy nalezeny. Proto bude nutné vyloučit či potvrdit existenci osoby, které byl oděv zapůjčen.

V nálezů Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 10/02 ze dne 9. 6. 2003, kde stěžovatel byl obecnými soudy uznán vinným za trestný čin loupeže v souběhu s trestným činem porušování domovní svobody ve spolupachatelství. Obecné soudy vycházely z výpovědi poškozené a znalkyně z oboru psychiatrie a klinické psychologie, z porovnání pachových stop z nože a lepenky a z výpovědi stěžovatele a svědků tvrdících, že se v inkriminovanou dobu nacházel na jiném místě. Ústavní soud se zaměřil na listinné materiály dokumentující dokazování srovnáním pachových stop, kdy se zaměřil na procesní čistotu takto zachyceného důkazu. Ústavní soud opakovaně vyložil, že „*nezpochybňuje obecnou věrohodnost tohoto důkazu, i když vzhledem k tomu, že se jedná o ex post nepřezkoumatelný důkaz, lze s ním (nejen proto) v trestním řízení zacházet jako s důkazem podpůrným, který doplňuje a případně uzavírá celý důkazní řetězec na sebe navzájem navazujících a vzájemně se doplňujících důkazů. Současně připomíná, že na základě tohoto důkazu je možno pouze dovodit, že se určitá osoba v blíže neurčené době na určitém místě s největší pravděpodobností nacházela, případně vešla (alespoň zprostředkovaně) do kontaktu s předmětem nalezeným na místě činu.*“ V tomto případě obecné soudy pochybily při hodnocení důkazu pachovou zkouškou, jelikož při zajištění důkazního materiálu se vůbec nezabývaly tím, jak proběhl odběr srovnávací pachové stopy stěžovatele. Přitom při odběru srovnávací pachové stopy bylo nutné sepsat protokol. Ústavní soud proto má za to, že toto procesní pochybení zasahuje do ústavně právní roviny, protože nebyla posouzena zákonnost provedení předmětného důkazu a proto zde chybí důležitý předpoklad pro další hodnocení tohoto důkazu z hlediska závažnosti a pravdivosti. Stěžovatel také namítal, že on ani jeho obhájce nebyli vyrozuměni o skutečnosti, že se provádí porovnávání pachových stop, proto se toho nemohli zúčastnit. Jelikož Ústavní soud nezjistil, že by obhájce stěžovatele žádal policejní orgán, aby byl vyrozuměn o všech úkonech trestního řízení (včetně srovnávací pachové zkoušky), tak Ústavní soud posuzoval opodstatněnost této námítky ve vztahu k provádění důkazu pachovou zkouškou za neopodstatněnou. Z tohoto

nálezu vyplývá, pokud má být důkaz pachovou zkouškou připuštěn, tak musí být v souladu se zákonem nejen samotné srovnání pachových konzerv speciálně vycvičeným psem, ale i všechny dílčí komponenty, jako jsou odběr otisků pachových stop i odběr srovnávacích pachových stop.

V nálezů Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 30/10 ze dne 30. 11. 2010 stěžovatel brojí proti rozhodnutí policejního orgánu a Obvodního soudu pro Prahu 8, kdy stěžovateli byla uložena pokuta ve výši 15 000,- Kč za to, že se nepodrobil odběru srovnávací pachové stopy. Tato stížnost se dostala do rukou II. Senátu Ústavního soudu, který se odchýlil od předešlé rozhodovací praxe Ústavního soudu kdy v nálezech sp. zn. I. ÚS 671/05 ze dne 22. února 2006 a sp. zn. III. ÚS 655/06 ze dne 23. května 2007 bylo rozhodnuto, že stěžovatel nemůže být prostřednictvím pokuty nucen, aby svou součinností přispěl k opatření důkazu, který by mohl být použit proti němu v trestním řízení, toto jednání lze považovat za sebeobviňování, jelikož dle článku 37 odst. 1, článku 40 odst. 2, 3 a 4 Listiny, dále článku 6 odst. 1, 2 a odst. 3 písm. c) Úmluvy a článku 14 odst. 2 a odst. 3 písm. g) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech dovodil Ústavní soud, že zákaz sebeobviňování vlastní výpovědi, lze rozšířit i na jiné důkazy, které proti sobě dotyčná osoba nemusí poskytovat. A způsob vynucování součinnosti pomocí pokuty je ústavně nepřipustný způsob. II. senát v tomto případě zastává názor podle USA a evropských zemí, kdy obviněný nesmí být donucován nejen k výpovědi, ale i k jinému aktivnímu jednání, které by přispívalo k obstarávání důkazů proti obviněnému. Ústavní soud zde připomíná stanovisko Evropského soudu, který zastává názor, že mezi jeden z principů spravedlivého procesu patří právo nevypovídat a nepřispívat k obvinění proti sobě samému. Státní orgány by se měly snažit prokázat vinu obžalovaného, aniž by používaly důkazní materiály získané donucením nebo pod nátlakem proti vůli obviněného. Evropský soud na druhou stranu uvádí, že právo mlčet a neobviňovat se není právem absolutním, lze jej omezit určitým stupněm nátlaku, kterého však nesmí být zneužíváno. Stupeň použitého donucení nesmí převyšovat intenzitu donucení obvykle nutnou pro získání důkazu tohoto typu. Hrozba a uložení sankce za neposkytnutí informace orgánům činným v trestním řízení nesmí zničit samostatnou podstatu práva neobviňovat sama sebe. Evropský soud má čtyři kritéria, podle kterých hodnotí míru donucení, těmi jsou povaha a intenzita donucení, existence relevantních procesních záruk, závažnost veřejného zájmu na vyšetření a potrestání trestného činu a účel použití takto získaných důkazů. Evropský soud také konstatoval, že za účelem získání vzorků krve, moči, vlasů a lidské

tkáně je obviněný povinen strpět nepatrný zásah do své fyzické integrity. Dle „ustanovení § 114 trestního řádu v odstavci prvním stanoví každému povinnost podrobit se prohlídce těla, je-li nezbytně třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu. Totožně odstavec druhý ukládá jakékoli osobě povinnost strpět, aby jí lékař nebo odborný zdravotnický pracovník odebral krev nebo u ní provedl jiný potřebný úkon (obecně odběr biologického materiálu), není-li spojen s nebezpečím pro její zdraví. Z ustanovení § 114 odst. 3 trestního řádu pak vyplývá, že je-li k důkazu třeba zjistit totožnost osoby, která se zdržovala na místě činu, je osoba, o kterou jde, povinna strpět úkony potřebné pro takové zjištění. Pokud osoba, o kterou se jedná, povinnosti nevyhoví, může jí být uložena pořádková pokuta dle § 66 trestního řádu. Podmínkou však je, aby taková osoba byla na následky nevyhovění předem upozorněna (§ 114 odst. 5 trestního řádu). Od účinnosti novely trestního řádu provedené zákonem č. 321/2006 Sb. se podezřelý nebo obviněný poučí také o možnosti postupu podle odstavce čtvrtého § 114 trestního řádu, který za určitých podmínek připouští vynucení strpění úkonů podle odstavců 1 až 3, s výjimkou odběru krve nebo jiného obdobného úkonu spojeného se zásahem do tělesné integrity, i fyzickým překonáním odporu.“ Jelikož důkazy, které spadají do této kategorie, existují nezávisle na vůli podezřelého, proto je lze v souladu s judikaturou Evropského soudu získat i za pomoci zákonného donucení. V tomto případě podezřelý pouze snáší odběr existujícího vzorku pachu, tudíž se nevyžaduje jeho aktivní součinnost, je pouze pasivním objektem ohledání, který není zatěžován ani po psychické stránce. Dle Ústavního soudu popsany postup odběru srovnávací pachové stopy, i přes nesouhlas obviněného, nelze od počátku chápat jako protiústavní postup, který stojí v rozporu s ústavně zaručenými právy.

10. Závěr

V této práci jsem se pokusila celistvě zmapovat a popsat problematiku pachových stop, jak z hlediska kriminalistického, tak z hlediska trestněprávního. Na základě analýzy a komparace prostudovaných materiálů a judikatury uvedu závěry, ke kterým jsem došla.

Z hlediska kriminalistického i vědeckého je kriminalistická olfaktorika metodou prováděna speciálně vycvičeným psem, která nemá vědeckou průkaznost v tom smyslu, že neexistuje způsob, jak se se psem dorozumět slovy, proto také není zcela jasné, proč pes určil tu kterou pachovou konzervu. I přesto, že pes je „živým nástrojem“, který reaguje na základě získaného reflexu, se může chovat zcela nepředvídatelně, či opravdu může být senzibil, který vycítí jakýkoliv projev od svého psovoda u té určité pachové konzervy. Jelikož vztah mezi psovodem a psem je velmi silný. Každý psovod má v jednom okamžiku pouze jednoho psa, kterému se zcela věnuje. Psovodem je pes cvičen k metodě pachové identifikace. Pes stejně jako přístroj je nepodplatitelný (i když pamlsek se dá považovat jako úplatek) na rozdíl od svědeckých výpovědí, které jsou ovlivnitelné řadou vlivů (zapomínání, zastrašení, podplácení, nátlak na svědka), tyto vlivy jsou u psa vyloučeny.

Proto by se co nejrychleji měla vyvinout olfaktorika do té míry, že bude schopna porovnat vzorky pachové stopy z místa činu s pachovými stopami srovnávacími. U olfaktoriky chybí jediné a to vyvinout ji tak, aby dokázala odlišit v lidském pachu složku neměnnou od těch ostatních. Pokud se to dokáže, bude se moct i prokázat tvrzení, že speciálně vycvičený pes reaguje na složku neměnnou a ne na nějakou specifickou složku, jako je pach například alkoholika.

I v České republice existují názory, které zpochybňují schopnost speciálně vycvičených psů identifikovat osobu dle pachu. A argumentují tvrzením, že takovýto důkaz není jednoznačný a nelze jej použít před soudem, jelikož existuje mnoho faktorů, které dokážou psa rozptýlit.

Metodou pachové identifikace nelze určit, v jaké době se pachatel pohyboval na místě činu, ale lze určit, zda byl na místě činu či držel nástroj, který byl použit ke spáchání trestného činu.

Pro orgány činné v trestním řízení je důležitý Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 25. dubna 2007, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání metody pachové identifikace, který stanoví jak vyhledávat a zajišťovat pachové stopy, jejich snímání, odběr srovnávacích pachových stop a způsob metody pachové identifikace a další. Nelze tedy or-

gány činné v trestním řízení podezřívají, že chtějí ovlivňovat výsledky zkoumání, protože tím by akorát znehodnotily výsledky metody pachové identifikace.

Pro trestní řízení je nutné pečlivě zvážit všechny důsledky, které může mít připuštění důkazu pachovou identifikací. Soudy sice nemají důvod odmítnout důkaz pachovou stopou, ale tyto důkazy musí být soudem hodnoceny velmi obezřetně. Dle judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu není možné, aby důkaz pachovou stopou byl jediným usvědčujícím důkazem, proto jej soud musí hodnotit v konkrétní věci pouze jako podpůrný či nepřímý důkaz. Pokud nemá soud k dispozici žádný přímý důkaz, který by pachová stopa mohla podpořit, pak pachová stopa nemůže být jediným usvědčujícím důkazem. Ani v případě, kdy soud nemá žádný přímý důkaz, avšak má nepřímé důkazy, které ale nesplňují požadavek vytvoření přímého řetězce důkazů, tak soud nemůže uznat vinným obžalovaného.

De lege ferenda by bylo dobré, aby metoda pachové identifikace byla upravena jako specifický druh důkazu v trestním řízení, a nebylo by ponecháno jen výkladu soudů, čímž by byly odstraněny pochybnosti, které u této metody vznikají. Pokud by tato metoda byla uzákoněna, vyšlo by najevo, že jde o úkon v trestním řízení, u kterého má obhájce právo být přítomen a má i možnost způsob pachové identifikace ovlivnit (určí, kam se postaví určitá pachová konzerva), tím by se posílila objektivita pachové identifikace.

Resumé

Diploma thesis „Odorology, evidence in criminal law“ deals with the issues of odor tracks, that has long monitored the professional community, as specially trained dogs have considerable results in the fight against crime. The criminal activity was, is and will be committed. The perpetrators of such acts lead to offending countless reasons.

Any human presence in a particular place, this place means for causing changes that may be detectable by the naked eye or small. Criminal justices are at work to find these changes and to evaluate and use these investigative tracks to identify the perpetrators of the crime.

Knowledge gained by using biological methods for identifying persons in most cases are not used as direct evidence to convict persons, but only as indirect or supporting evidence, therefore, are often the last piece of the puzzle that allows punish offenders.

The aim of this paper is to describe a method of forensic techniques used to identify individual odor people in connection with criminal proceedings and beginning scanning of samples of tracks, comparative odor tracks, odor compared cans, which should help to identify people, and then use odor tracks as evidence in criminal management.

The work tries to acquaint the reader with the legislation *de lege lata*, with its problems and shortcomings as many opinions *de lege ferenda*, which are presented by experts in the field of criminology, who fall in criminalistics and forensic disciplines odorology, criminal and procedural law in the debates, to lead on this issue in professional publications.

The work is divided in to eight main chapters that map odorology from its inception to the present use of the criminal procedural law.

The theoretical part explains the concept and essence odorology, academic field of forensic techniques, which is based on the use of specially trained dogs to special odor works.

The practical part describes the procedure for searching and securing odor tracks at the scene, providing comparative scent, their use as evidence in court, legal problems associated with the scent traces and the last analysis and rulings of the Supreme and Constitutional Court.

Seznam použité literatury a pramenů

Literatura

Knižní:

1. JANKŮ, Libor. *Pachové stopy a jejich použití v trestním řízení: rigorózní práce*, Praha 2008. 125 s. Univerzita Karlova v Praze, vedoucí práce Rudolf Vokoun.
2. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Vyd. 2.* Praha: Leges, 2011. 816 s. Student. ISBN 978-80-87212-92-9
3. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif: podle stavu k 1. 1. 2010.* 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 1216 s. ISBN 978-80-87212-22-6.
4. JURKA, František. *Policejní pes jako pomocník bezpečnostních orgánů.* Kroměříž: J. Gusek, 1924, 78 s.
5. KRAJNÍK, Václav, Vladimír ĎURIŠIN, Marian KOZÁK a František BOHRN. A KOL. *Policejní kynologie.* vyd. Bratislava: Akadémia Policajného sboru v Bratislave, 2009. 676 s. ISBN 978-80-8054-476-8
6. KRIMINALISTICKÝ ÚSTAV VB a VYHNÁLEK, Oldřich. *Plynový chromatograf CHROM 5: (pracovní metodiky).* 1. vyd. Praha: Kriminalistický ústav VB, 1986. 65 s.
7. MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika.* 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. xxiii, 583 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.
8. RULC, Jiří, Juraj ŠTAUDINGER a Peter NEVOLNÝ. *Dějiny československé služební kynologie.* Praha: CanisTR, 2014, s. 763. ISBN 9788090421080
9. STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická technika.* 3., rozš., vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 446 s. ISBN 978-80-7380-409-1.
10. STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 184. ISBN 9788073802387

Časopisecká:

1. HANUŠ, Libor. Náležitosti důkazního prostředku srovnávací pachovou zkouškou. *Bulletin advokacie*, 2004, 1, 46-60 s. ISSN 1210-6348
2. KLOUBEK, Martin a NOVÁK, Petr. Metoda pachové identifikace prostřednictvím speciálně vycvičeného psa, aktuální stav a prognóza. *Kriminalistika*, 2005, 38 (1), 58-64 s. ISSN 1210-9150
3. KLOUBEK, Martin. Kriminalistická metoda pachové identifikace prostřednictvím služebního psa. *Kriminalistický sborník*, 2002, 46 (5), 38-44 s.
4. KLOUBEK, Martin. Vyhledávání a zajišťování pachových stop. *Kriminalistický sborník*, 2003, 47 (1), 33-36 s.
5. KREJČÍ, Zdeněk. Pachové stopy a metoda pachové identifikace. *Kriminalistický sborník*, 2011, 55 (4), 41-44 s.
6. KREJČÍ, Zdeněk. Pachové stopy a metoda pachové identifikace. *Kriminalistický sborník*, 2011, 55 (5), 46-51 s.
7. KREJČÍ, Zdeněk. Pachové stopy a metoda pachové identifikace. *Kriminalistický sborník*, 2012, 56 (1), 43-46 s.
8. KROULÍK, Pavel., MLADOVÁ, Marie. Novely. *Kriminalistický sborník*, 2002, 46 (1), 36 s.
9. NEDĚLA, Josef. Pachové stopy. *Kriminalistický sborník*, 1981, 25 (10), 559-604 s.
10. NETT, Alexander. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. *Kriminalistický sborník*, 1991, 35 (6), 275-278 s.
11. PÁVEK, Ladislav. Metoda pachových konzerv v trestním řízení. *Kriminalistický sborník*, 1990, 34 (1), 44-46 s.
12. ROMAN, Štěpán. K problematice využití tzv. pachových konzerv v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 1996, 8, 20-25 s. ISSN 1210-6348
13. STRAUS, Jiří. Aktuální otázky kriminalistické olfaktoriky. *Kriminalistika*, 2008, 41 (3), 204-221 s. ISSN 1210-9150
14. TERYNGEL, Jiří. Pes a pachová stopa v trestním řízení. *Trestní právo*, 2002, 7 (11), 9-14 s. ISSN 1211-2860
15. VANTUCH, Pavel. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. *Trestně právní revue*, 2008, 7 (4), 106-111 s. ISSN 1213-5313
16. VITÁSEK, Vojtěch. Porovnání pachových stop metodou pachové identifikace. *Kriminalistický sborník*, 1993, 37 (11), 502-506 s.

17. VYHNÁLEK, Oldřich a SUCHÁNEK, Jaroslav. Kriminalistická odorologie. *Kriminalistický sborník*, 1993, 37 (12), 549-552 s.

Prameny

Právní předpisy:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 52/2007 ze dne 25. dubna 2007, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání metody pachové identifikace

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 9/2009 ze dne 1. července 2009, kterým se stanoví postup policistů na úseku činnosti služební kynologie

Vyhláška č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících

Pachové stopy, výkladové stanovisko č. 10/1995 Nejvyššího státního zastupitelství

Judikatura

Stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. Zn. Tpj 97/88 ze dne 30. 11. 1988

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. Zn. 4 TZ 107/2002 ze dne 14. 4. 2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 8 TZ 44/1999 ze dne 27. 4. 1999

Nález Ústavního soudu sp. Zn. II. ÚS 341/1996 ze dne 25. 6. 1997

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 394/1997 ze dne 4. 3. 1998

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 418/1999 ze dne 3. 8. 2000

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 623/2000 ze dne 27. 5. 2003

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 10/02 ze dne 9. 6. 2003

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 30/10 ze dne 30. 11. 2010

Ostatní

1. MacmillanPublishers Limited. *Nature.com* [online]. Basingstoke (UK): MacmillanPublishers Limited, poslední aktualizace [cit. 26. 11. 2014]. ROMANES, George J., *Experiments on the Sense of Smell in Dogs*. Dostupné na: <<http://www.nature.com/nature/journal/v36/n925/abs/036273a0.html>>.
2. Cz-pes.cz. *Cz-pes.cz* [online]. Praha: Cz-pes.cz, poslední aktualizace 8. 3. 2001 [cit. 29. 11. 2014]. Oddíl, Kynologická literatura - Kynologie ve službách ozbrojených sborů v České republice. Část, *Historie vzniku služební kynologie*. KRANÁTOVÁ, Michela. Dostupné na: <<http://www.cz-pes.cz/literatura-sl-kynologie-1.php>>.
3. VŠCHT Praha. *Vscht.cz* [online]. Praha: Ústav analytické chemie VŠCHT Praha, poslední aktualizace 12. 2. 2015 [cit. 19. 2. 2015]. ZACHAŘ, Pavel. SÝKORA, David., *Plynová chromatografie*. Dostupné na: <<http://old.vscht.cz/anl/lach2/GC.pdf>>.
4. Emag CZ. *Emag CZ* [online]. Praha: Emag CZ, poslední aktualizace 11. 1. 2011 [cit. 23. 2. 2015]. PAŘÍZEK, J., *Dobrodružství kriminalistiky: odorologie*. Dostupné na: <<http://www.emag.cz/dobrodruzstvi-kriminalistiky-odorologie/>>.
5. Groundspeak, Inc.. *Geocaching.com* [online]. Praha: Groundspeak, Inc., poslední aktualizace 11. 1. 2011 [cit. 23. 2. 2015]. *Dobrodružství kriminalistiky: odorologie*. Dostupné na: <http://www.geocaching.com/geocache/GC51GP1_dk7-odorologie?guid=abb8e6b5-26f0-46b8-b0bb-cee71b606d69>.
6. VŠCHT Praha. *Vscht.cz* [online]. Praha: VŠCHT Praha [cit. 24. 2. 2015]. *Hmotnostní spektrometrie*. Dostupné na: <<http://old.vscht.cz/clab/ms/spektrometrie.htm>>.

7. WikimediaFoundation, Inc..*Wikipedie.cz*[online]. Praha: WikimediaFoundation, Inc., poslední aktualizace 28. 2. 2015 [cit. 6. 3. 2015]. Heslo, *Hmotnostní spektrometrie*. Dostupné na:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Hmotnostn%C3%AD_spektrometrie>.
8. Krajský úřad Plzeňského kraje. *Bezpečný kraj.cz* [online]. Plzeň: Krajský úřad Plzeňského kraje, [cit. 6. 3. 2015]. *Kriminalistická odorologie - Policie České republiky*. Dostupné na:
<<http://www.bezpecnykraj.cz/kriminalisticka-odorologie-policie-ceske-republiky.aspx>>.
9. Masarykova univerzita. *Česká společnost klinické biochemie.cz* [online]. Brno: Masarykova Univerzita, poslední aktualizace 3/2012 [cit. 6. 3. 2015]. FRIEDECKÝ, D., LEMR, K., *Úvod do hmotnostní spektrometrie*. Dostupné na:
<<http://www.cskb.cz/res/file/KBM-pdf/2012/2012-3/KBM12-3-Friedecky-152.pdf>>.

Přílohy

Zajištění vzorku pachové stopy

Kufřík s potřebami na snímání pachových stop

Pachová komparace

**Štítky na otisk pachové stopy (OPS)
a pachového vzorku osoby (PVO)**

Útvar:	Č. j.:	Č.stopy:
Místo, druh a čas trest. činu:		
OPS sejmutý z:		
Datum/čas snímání:		

Útvar:
Č. j.:
Stopa č.:

Útvar:	
Příjmení:	Jméno:
Narozen:	
Podezřelý z tr. činu:	
PVO odebraná z:	Dne:

Útvar:
Příjmení:
Jméno:

..... Dne

Č. j.

Číslo bezpečnostního sáčku:

PROTOKOL
o odběru otisků pachových stop (OPS)

K případu

.....
.....

Předpokládaná doba spáchání trestného činu: od
do

Stručná charakteristika trestného činu:

Protokol o ohledání místa činu je součástí tohoto protokolu: ANO - NE¹⁾

Klimatické podmínky na místě sejmutí OPS:
.....

Teplota v prostoru, kde OPS sejmuty: vnitřní:
vnější:

Rušivé vlivy na kvalitu pachové stopy:
.....
.....

Policisté přítomni na místě trestného činu před sejmutím OPS:
.....

Číslo stopy	Předměty nebo místa z nichž byl OPS sejmut	Snímán od - do	Poznámka

.....
osoba snímající OPS

.....
přítomen OMČ

Dne:

Č.j.:
Číslo bezpečnostního sáčku:

PROTOKOL

o odběru srovnávacích pachových konzerv (SPK)

K případu:

.....

vedeného pod č.j.

Odběr SPK provedl: **dne**

od: **do:** **hod.**

Úplná adresa místa odběru s označením konkrétní místnosti, kde byl odběr SPK uskutečněn:

.....
.....

SPK odebrána z boku: ANO - NE¹⁾ (místo a důvod odběru)

.....
.....

Jméno, příjmení a datum narození osoby

.....

Pohlaví: **Charakteristika etnika:**

Zaměstnání osoby:

Oděv osoby při snímání: (civilní, nemocniční atd.)

Rušivé vlivy na kvalitu SPK: (vazba, nemoc, specifikum zaměstnání atd.)

.....

Počet odebraných SPK:

Další osoby přítomny odběru SPK:

.....

Srovnávací pachová konzerva odebrána ve smyslu právního předpisu § 114 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), a závazného pokynu policejního prezidenta č. 52/2007, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání metody pachové identifikace. Osoba, která snímala otisk pachové stopy **nesmí** snímat srovnávací pachovou konzervu ke stejnému případu!

.....
osoba, které je snímána SPK

.....
přítomen

.....
osoba snímající SPK

Výsledek pachové identifikace:

1	2	3	4	5	6	7

Výsledek pachové identifikace:

1	2	3	4	5	6	7

Výsledek pachové identifikace:

1	2	3	4	5	6	7

Výsledek pachové identifikace:

.....
nadržený funkcionár PČR

..... psovod specialista MPI

.....

Úplná adresa střediska MPI

Praha

.....

Úplná adresa dožadujícího útvaru

ODBORNÉ VYJÁDŘENÍ

Ve smyslu § 105 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), - výsledek zkoumání z oboru metody pachové identifikace (MPI).

e kriminalisticko - technickému zkoumání v oboru MPI byly na zdejší pracoviště zaslány otisky pachových stop (OPS) a srovnávací pachové konzervy (SPK) s dožádáním o jejich vzájemné porovnání.

Č. j. střediska MPI:

k ČTS dožadujícího orgánu činného v trestním řízení:

Psovod specialista MPI:

Služební pes: ev. č. služebního psa:

Výsledek pachové identifikace:

Byla potvrzena pachová shoda:

.....
.....

Nebyla potvrzena pachová shoda:

.....
.....

Nedílnou součástí tohoto odborného vyjádření je protokol o provedení pachové identifikace, který obsahuje totožnost účastníků, místo provedení, podmínky provedení, postup provedení a grafické znázornění výsledku jednotlivých úkonů.

.....
nadirizovaný funkcionář PČR

..... psovod specialista MPI